МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ

Виконала: магістрантка 2-го курсу,
гр. 8.2313-ср
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Я.І. Бубнова

Керівник: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної
роботи, доцент, к.психол.н. Бойко Г.В.

Рецензент: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної,
доцент, д.філос.н. Чайка І.Ю.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____Т.І. Бутченко
«____»_____2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТЦІ

Бубновій Ярославні Ігорівні
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Соціальна робота з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах
керівник роботи Бойко Ганна Валентинівна, к.психол.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «11» березня 2024 року № 434-с
2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2024 року
3. Вихідні дані до роботи Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соц. сфери Мельник Л., та ін. / ред. Л. Волинець. Київ : ТОВ «Вид. дім «Калита», 2014. 72 с.; Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Акад. пр., соц. відносин і туризму, 2020. 273 с. URL: https://doi.org/https://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/ModernSW.pdf (дата звернення: 12.04.2024).
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Проаналізувати історичний контекст соціальної роботи з дітьми ВПО. 2. Визначити основні поняття дослідження, такі як «соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан». 3. Проаналізувати принципи та методи дослідження соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах, особливо в умовах воєнного стану, включаючи оцінку використаних підходів та інструментів. 4. Дослідити законодавчу базу соціальної роботи з дітьми ВПО у благодійних фондах. 5. Визначити зміст, специфіку та механізми надання соціальних послуг дітям ВПО в благодійних фондах, визначити основні види послуг та форми підтримки. 6. Конкретизувати виклики соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану. 7. Визначити професійну компетентність фахівців соціальної роботи у наданні соціальної допомоги дітям ВПО в благодійних фондах. 8. Організувати та провести емпіричне дослідження діяльності благодійних фондів у наданні послуг дітям

ВПО в Запоріжжі, з метою оцінки практик та ефективності наданої допомоги. 9. Проаналізувати результати емпіричного дослідження, включаючи оцінку задоволеності дітей ВПО та їхніх сімей наданими послугами, а також ефективності роботи благодійних фондів. 10. Розробити рекомендації щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО, спрямовані на покращення якості та доступності соціальних послуг.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1 таблиця

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Бойко Г.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	06.05.2024	06.05.2024
Розділ 2	Бойко Г.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	25.06.2024	25.06.2024
Розділ 3	Бойко Г.В., доцент кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	16.09.2024	16.09.2024

7. Дата видачі завдання 28 квітня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Лютий – березень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2024	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2024	*виконано*
4.	І розділ	Травень – червень 2024	*виконано*
5.	ІІ розділ	Липень – вересень 2024	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Вересень – жовтень 2024	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Листопад – грудень 2024	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2024	*виконано*

Студент _____ Я.І.Бубнова

Керівник роботи _____ Г.В. Бойко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.С. Цапліна

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 97 сторінки, 81 позиції у списку літератури, 1 таблиця, 3 додатків.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА, ДІТИ ВПО, БЛАГОДІЙНІ ФОНДИ, ВОЄННИЙ СТАН

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити соціальну роботу, що здійснюється благодійними фондами з дітьми ВПО.

Об'єкт дослідження: соціальна робота з дітьми ВПО

Предмет дослідження: соціальні послуги як ґрунт соціальної роботи, яку надають благодійні фонди для підтримки дітей ВПО в Україні.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, індукція, конкретизація, систематизація, аналогія, аналіз документів.

Гіпотеза: інтегративний підхід у соціальній роботі з дітьми ВПО, який включає комплексну підтримку та індивідуальний підхід, значно покращує їх соціальний та психологічний добробут.

Висновки: 1. Система соціальної підтримки дітей ВПО має історично сформовану методологічну базу та нормативно-правове регулювання.

2. Ефективність роботи благодійних фондів забезпечується через професійні компетенції фахівців та їх постійний розвиток.

3. Досліджено практику БО «БФ «Карітас Запоріжжя», яка демонструє високу результативність у психосоціальній підтримці дітей ВПО.

4. Запропоновано рекомендації щодо оптимізації діяльності благодійних фондів в умовах воєнного стану.

SUMMARY

The qualification work consists of 97 pages, 81 items in the list of references, 1 table and 3 annexes.

SOCIAL WORK, IDP CHILDREN, CHARITABLE FOUNDATIONS, MARTIAL LAW

The purpose of research: to theoretically and empirically analyze the social work conducted by charitable foundations with internally displaced children (IDP)

Object of research: social work with IDP children

Subject of research: social services as a foundation for the social work provided by charitable foundations to support internally displaced children (IDP) in Ukraine.

Research methods: analysis, generalization, induction, specification, systematisation, analogy, document analysis.

Hypothesis: an integrative approach in social work with IDP children, incorporating comprehensive support and an individualized approach, significantly enhances their social and psychological well-being.

Conclusions: 1. The system of social support for IDP children is grounded in a historically established methodological and regulatory framework.

2. The effectiveness of charitable foundations is attributed to the professional competence of their staff and their ongoing professional development.

3. The practices of Caritas Zaporizhzhia, which demonstrate high efficiency in psychosocial support for IDP children, have been analyzed.

4. Recommendations for optimizing the activities of charitable foundations under martial law have been proposed.

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ 7
1.1. Історичний контекст соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб 7
1.2. Визначення основних понять дослідження: «соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан» 16
1.3. Принципи та методи дослідження соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану. 22
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ 31
2.1. Законодавча база соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах 31
2.2. Зміст, специфіка та надання послуг соціальної роботи в благодійних фондах для дітей ВПО 40
2.3. Виклики соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану 48
2.4. Професійна компетентність фахівців соціальної роботи у наданні соціальної допомоги дітям ВПО в благодійних фондах 54
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ БЛАГОДІЙНИМИ ФОНДАМИ ДІТЯМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ 60
3.1. Організація емпіричного дослідження діяльності благодійних фондів у контексті надання послуг дітям ВПО в Запоріжжі 60
3.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження діяльності благодійних фондів у контексті надання послуг дітям ВПО в Запоріжжі 65
3.3. Рекомендації щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО 75
ВИСНОВКИ 84
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ 88
ДОДАТКИ 98

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема внутрішнього переміщення людей внаслідок збройних конфліктів, стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій є глобальним викликом сучасності. За даними Центру моніторингу внутрішнього переміщення (IDMC), у 2020 році у світі налічувалося близько шістдесят мільйонів внутрішньо переміщених осіб (ВПО), значну частку з яких становлять діти. З 2014 року Україна стикається з масштабним внутрішнім переміщенням через конфлікт на сході країни та анексію Криму, а нова хвиля ВПО виникла через повномасштабне вторгнення російської федерації у 2022 році. ВПО є особливо вразливою категорією, яка потребує комплексної соціальної підтримки та захисту. Як зазначено у звіті ЮНІСЕФ, ВПО стикаються з рядом проблем, таких як обмежений доступ до освіти, медичних послуг, а також ризики для психічного здоров'я та розвитку. Дослідники Martin і Weerasinghe наголошують на необхідності врахування особливих потреб внутрішньо переміщених дітей при плануванні та реалізації гуманітарних програм.

В Україні соціальну роботу з дітьми-переселенцями здійснюють як державні установи, так і громадські та благодійні організації. Важливу роль у наданні адресної допомоги та психосоціальної підтримки цій категорії дітей відіграють благодійні фонди. Проте наразі бракує досліджень, які б комплексно аналізували специфіку соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми, особливо в благодійних фондах в Україні.

Крім того, актуальність дослідження посилюється необхідністю вивчення та поширення передового досвіду соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми, напрацьованого благодійними фондами України. Саме в кризових ситуаціях виробляються інноваційні підходи та методи роботи, які можуть бути корисними в соціальній роботі загалом. Систематизація та аналіз досвіду роботи благодійних фондів з дітьми-переселенцями дозволить виявити ефективні стратегії та моделі, які можна адаптувати та впровадити в інших організаціях та регіонах України.

Іншим аспектом актуальності дослідження є необхідність посилення координації та партнерства між різними суб'єктами соціальної роботи з дітьми- переселенцями, зокрема між благодійними фондами, державними установами та міжнародними організаціями. Ефективність допомоги вразливим верствам населення в умовах гуманітарних криз значною мірою залежить від налагодження співпраці та синергії між різними суб'єктами. Аналіз досвіду та потреб благодійних фондів у цьому аспекті може сприяти розробці механізмів та платформ для такої координації.

Зрештою, актуальність дослідження визначається необхідністю привернення уваги суспільства та держави до проблем дітей-переселенців та ролі благодійних фондів у їх вирішенні. Соціальна робота з незахищеними верствами населення має супроводжуватися активною адвокаційною діяльністю, спрямованою на захист їхніх прав та інтересів. Дослідження особливостей роботи благодійних фондів з дітьми-переселенцями можуть стати основою для інформаційних кампаній та адвокаційних ініціатив, спрямованих на мобілізацію ресурсів та підтримку цієї категорії дітей.

Отже, актуальність теми зумовлена кількома важливими факторами. По-перше, проблема внутрішнього переміщення стала актуальною як в Україні, так і в світі, і особливо гостро ця проблема стоїть для дітей. Водночас існує нагальна потреба удосконалення системи соціальної роботи з дітьми-мігрантами з урахуванням їхніх особливих потреб та з урахуванням міжнародного досвіду у цій сфері. Крім того, важливим аспектом є необхідність наукового осмислення ролі благодійних фондів у соціальній підтримці внутрішньо переміщених дітей та розробки практичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності їх діяльності.

Тому дослідження соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб в благодійних фондах України є важливим і своєчасним, оскільки дозволить поглибити наукові знання в цій сфері та сприятиме вдосконаленню практичної соціальної роботи з цією категорією дітей.

Проблемна ситуація полягає в тому, що, незважаючи на зусилля, існують проблеми та обмеження в організації ефективної соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми, особливо під час війни. Такі виклики включають обмежений доступ до ресурсів, труднощі у спілкуванні та координації між організаціями, а також потребу в спеціалізованих програмах, які відповідають унікальним потребам внутрішньо переміщених дітей.

Об'єкт дослідження складає комплекс засобів підтримки внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок воєнних дій.

Предмет дослідження: соціальна робота з дітьми ВПО в благодійних фонда.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити соціальну роботу, що здійснюється благодійними фондами з дітьми ВПО.

Згідно з метою маємо такі завдання:

- проаналізувати історичний контекст соціальної роботи з дітьми ВПО;
- визначити основні поняття дослідження, такі як «соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан»;
- проаналізувати принципи та методи дослідження соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах, особливо в умовах воєнного стану, включаючи оцінку використаних підходів та інструментів;
- дослідити законодавчу базу соціальної роботи з дітьми ВПО у благодійних фондах;
- визначити зміст, специфіку та механізми надання соціальних послуг дітям ВПО в благодійних фондах, визначити основні види послуг та форми підтримки;
- конкретизувати виклики соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану;
- визначити професійну компетентність фахівців соціальної роботи у наданні соціальної допомоги дітям ВПО в благодійних фондах;

- організувати та провести емпіричне дослідження діяльності благодійних фондів у наданні послуг дітям ВПО в Запоріжжі, з метою оцінки практик та ефективності наданої допомоги;
- проаналізувати результати емпіричного дослідження, включаючи оцінку задоволеності дітей ВПО та їхніх сімей наданими послугами, а також ефективності роботи благодійних фондів;
- розробити рекомендації щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО, спрямовані на покращення якості та доступності соціальних послуг.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що інтегративний підхід у соціальній роботі з дітьми ВПО, який включає комплексну підтримку та індивідуальний підхід, значно покращує їх соціальний та психологічний добробут.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі та оцінці роботи благодійних фондів з дітьми ВПО в умовах сучасного воєнного конфлікту в Україні, виявленні ефективних практик та розробці рекомендацій для покращення.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ

1.1. Історичний контекст соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб

Розгляд історичного контексту соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО), варто почати з дослідження Фоміна В.В. яке присвячене теорії і практиці організації діяльності суспільної опіки дітей та молоді в Україні кінця XVIII - початку XX століття [67]. Протягом цього часу систематично створювалися та розвивалися. Заклади суспільної опіки дітей та молоді, які надавали різноманітні соціальні послуги для дітей різного віку, а також для дітей з обмеженими можливостями. Там можна було отримати такі послуги, як освіта, реабілітація, інформацію про профілактичні поради та юридичні консультації та безкоштовне взуття і одяг. Це заклало основу майбутнього розвитку соціальної роботи з дітьми в Україні.

Доцільним є дослідження Іванченко Ольги, яке присвячене традиціям та інноваційним практикам соціальної роботи в Україні [11]. У своїй дисертації вона зазначає, що земства відігравали важливу роль в розвитку систем соціального забезпечення в Україні в XIX - початку XX ст. Особливу увагу дослідниця приділяє діяльності земств у сфері опіки над дітьми та молоддю. Вони брали активну участь в організації дитячих притулків, сирітських будинків, ясел, а також надавали допомогу людям, які мали нагальні потреби і проблеми.

Важливим аспектом діяльності земств, на який звертає увагу Іванченко О., впровадження прогресивних форм в методів соціальної роботи для того часу. Так земства починають застосовувати індивідуальний підхід до кожної

дитини, враховуючи її особливості та потреби. Вихованню та освіті приділялась увага не менш, ніж матеріальному забезпеченню.

Говорячи про історичний аналіз в контексті внутрішнього переміщення в Україні, важливо зазначити, що ця проблема не нова. Адже вже існувала і відіграла певну роль у розвитку соціальних відносин допомоги наприкінці 19 - на початку 20 століття та суттєво вплинула на міграційні процеси в Україні.

Чорнобильська катастрофа займає особливе місце в історії внутрішнього переміщення українського населення. Ця трагедія призвела до масового переміщення населення, змушеного залишити свої домівки через радіоактивне забруднення. Хоча на той час термін «внутрішньо переміщені особи» (ВПО) ще не був широко вживаним, ця подія фактично призвела до появи великої кількості осіб, які відповідали сучасному визначенню внутрішньо переміщених осіб. 26 квітня 1986 року на Чорнобильській АЕС вибухнув реактор, в результаті чого в атмосферу викинулися радіоактивні речовини. Це призвело до забруднення величезних територій України, Білорусі та інших європейських країн. В результаті стихійного лиха постраждали мільйони людей, понад 100 тис. були евакуйовані з 30-кілометрової зони навколо АЕС[14].

Безпрецедентною проблемою для радянської влади стала евакуація населення із забруднених територій. Населення розселялося в інші області України та інші республіки СРСР. Цей процес супроводжувався багатьма труднощами, оскільки необхідно було забезпечити переселенців елементарними потребами: житлом, роботою, медичною та соціальною допомогою.

Особливо важким було становище дітей, які були змушені залишати свої домівки, школи та знайомих. Багато з них отримали психологічну травму через раптове переселення та страх перед невідомим майбутнім. Держава намагалася організувати для дітей-переселенців навчання в нових школах, літні канікули та оздоровлення. Однак рівень підтримки був недостатнім, а віддалені наслідки для здоров’я та благополуччя дітей були недооцінені.

Чорнобильська катастрофа стала першим досвідом роботи з переселенцями в Україні такого масштабу. Хоча на той час не було розвиненої системи соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами, цей трагічний досвід заклав основу для розуміння проблем і потреб переселенців. Уроки, отримані під час ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, були корисними під час наступних хвиль внутрішнього переміщення в Україні, зокрема спричинених конфліктом на Донбасі та повномасштабним вторгненням росії.

З 2014 року, після початку збройного конфлікту на сході України, проблематика внутрішньо переміщених осіб є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців. До вивчення різних аспектів цієї теми долучалися такі дослідники, як Сибілла Булеца, Тарас Цимбалістий, Віталій Михайловський, Юлія Артюк, Микола Кобець, Надія Павлів-Самойл та інші.

Колективна монографія С. Булеца, О. Котляра, Лазура та ін. «Механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб: внутрішній та міжнародний аспекти» став вагомим внеском у розуміння прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні та країнах Європи. Спочатку дослідники поділили права внутрішньо переміщених осіб на десять груп, які охоплювали широкий діапазон від основних потреб до соціальних, трудових, медичних та освітніх прав.

Т. Цимбалістий та А. Блащак у статті «Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні» проаналізували національне та міжнародне законодавство у цій сфері, висвітливши основні характеристики внутрішньо переміщених осіб та проблемні моменти. У багатьох працях В. Михайловський порівнював соціальний статус внутрішньо переміщених осіб та біженців, а також розглядав міжнародно-правові положення щодо захисту внутрішньо переміщених осіб.

Тетяна Семигіна, Юлія Артюх, Ірина Басова, Любов Князькова вивчали питання соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, Юлія

Артюх дослідила поняття, ознаки, форми соціального захисту вимушених переселенців та зарубіжний досвід у цьому напрямку.

Антоніна Бобкова, Анастасія Волкова, Микола Кобець, Ірина Данілова та Сергій Комнатний вивчали питання реалізації права внутрішньо переміщених осіб на житло. Зокрема, останній запропонував заходи щодо вирішення житлової проблеми внутрішньо переміщених осіб під час війни.

Олександр Іляшко та Сібілла Булеца вивчали правове регулювання надання медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам. Олександр Ілляшко звернув увагу на потенційні проблеми з доступом внутрішньо переміщених осіб до медичної допомоги.

Тому з 2014 року українські науковці активно досліджують різні аспекти правової ситуації, соціального захисту та забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Це сприяло вдосконаленню національного законодавства та розвитку механізмів допомоги внутрішньо переміщеним особам. Водночас питання захисту прав дітей зі статусом ВПО залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого дослідження.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну, яке почалося 24 лютого 2022 року, призвело до масштабної гуманітарної кризи та однієї з найбільших хвиль внутрішнього переміщення в новітній історії Європи. За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), станом на кінець 2022 року в Україні налічувалося близько 5,9 млн внутрішньо переміщених осіб, що становить близько 14% від загальної чисельності населення країни [52]. Значну частину внутрішньо переміщених осіб становлять діти. За оцінками Міністерства соціальної політики України, на кінець квітня 2024 року майже 20% від загальної кількості зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб становлять діти [60]. Це означає, що близько мільйона дітей були змушені покинути свої домівки та адаптуватися до нових умов життя та навчання. Перебуваючи в незнайомій обстановці, відірвані від звичного середовища, ці діти відчувають сильний стрес і психологічні труднощі. Говорячи про історичний контекст роботи благодійних організацій для дітей-переселенців,

неможливо оминути діяльність ЮНІСЕФ – Дитячого фонду ООН. Ця організація має довгу історію захисту прав дітей у кризових ситуаціях, у тому числі допомоги внутрішньо переміщеним дітям[12;72]. ЮНІСЕФ був заснований у 1946 році як Міжнародний дитячий фонд для допомоги дітям, які постраждали від наслідків Другої світової війни в Європі. На початку свого існування Фонд зосереджувався на забезпеченні їжею, одягом і медичною допомогою мільйонам дітей, які опинилися у складних життєвих ситуаціях. У 1953 році мандат організації було розширено, і вона стала постійною частиною системи ООН під теперішньою назвою – Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Відтоді ЮНІСЕФ працює в понад 190 країнах і територіях по всьому світу, захищаючи права дітей, задовольняючи їхні потреби та допомагаючи їм реалізувати свій потенціал.

З 1990-х років, коли проблема внутрішнього переміщення стала глобальною, ЮНІСЕФ бере активну участь у допомозі дітям-переселенцям. Організація надає їм доступ до освіти, медичної допомоги, чистої води та санітарії, а також психосоціальну підтримку в зонах конфліктів і надзвичайних ситуацій по всьому світу. Наприклад, під час конфлікту в Колумбії, який призвів до переміщення мільйонів людей, ЮНІСЕФ створив «дружні до дитини простори» в громадах, що приймають ВПО. У цих безпечних місцях діти могли продовжувати навчання, отримувати психосоціальну підтримку та брати участь у різноманітних активностях.

В Україні ЮНІСЕФ працює з 1997 року, реалізуючи програми в сферах охорони здоров'я, освіти, захисту прав дітей та соціальної політики [72]. З початком конфлікту на Донбасі в 2014 році організація значно розширила свою діяльність, надаючи допомогу сім'ям і дітям, які постраждали від конфлікту та були змушені покинути свої домівки. ЮНІСЕФ забезпечував доступ до освіти для дітей-ВПО, у тому числі через надання освітніх матеріалів, ремонт пошкоджених шкіл і створення безпечних навчальних просторів. Організація також надавала психосоціальну підтримку дітям і їхнім

сім'ям, проводила тренінги для вчителів і психологів щодо роботи з дітьми, які пережили стрес.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в 2022 році ЮНІСЕФ значно розширив свої програми допомоги дітям-ВПО в Україні. Організація забезпечує доступ до освіти (в тому числі онлайн), психосоціальну підтримку, створення безпечних просторів для дітей, надання гуманітарної допомоги сім'ям тощо. ЮНІСЕФ також працює над зміцненням системи захисту дітей і наданням підтримки сім'ям, щоб попередити розлучення дітей із батьками під час переміщення.

Отже, протягом своєї понад 75-річної історії ЮНІСЕФ відіграє ключову роль у захисті прав і забезпеченні потреб дітей, які опинилися в кризових ситуаціях, включаючи дітей-ВПО. Організація має великий досвід роботи в зонах конфліктів і надзвичайних ситуацій по всьому світу, адаптуючи свої програми до специфічних потреб кожного контексту. В Україні ЮНІСЕФ є одним із ключових партнерів держави та громадянського суспільства у наданні допомоги дітям, постраждалим від конфлікту та вимушеного переміщення.

Під час війни в Україні багато благодійних фондів та ініціатив активно долучилися до допомоги дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах[29].

Благодійний фонд «Голоси дітей» зосередив свою діяльність на наданні психологічної та психосоціальної підтримки дітям, які постраждали від війни. Вони створили Telegram-канал «Ми поруч», де інформують про свою роботу та надають адресну гуманітарну допомогу сім'ям із дітьми.

Фонд «Твоя опора», який раніше підтримував дітей із вадами серця, під час війни також активно долучився до надання гуманітарної та медичної допомоги сім'ям з дітьми. Вони потребують фінансової підтримки та волонтерів для продовження своєї важливої місії.

Благодійний фонд «Kiddo» збирає кошти на підтримку дітей зі складними діагнозами, а під час війни також організовує збір коштів на комплектування тактичних аптечок, які є життєво необхідними на фронті.

Фонд «Запорука» продовжує свою роботу навіть в умовах війни. Вони вивозять пацієнтів за кордон для отримання необхідного лікування та організували гарячу лінію психологічної підтримки, яка працює цілодобово по всій Україні.

«Таблеточки» - ще один благодійний фонд, який не припиняє свою діяльність. Вони допомагають онкохворим дітям та онкоцентрам України, надаючи їм необхідну підтримку. Кожен охочий може стати доброчинцем фонду та підтримати їх фінансово.

Всеукраїнський проєкт «СпівДія заради дітей» платформи «СпівДія» займається адаптацією та організацією дозвілля евакуйованих дітей віком від 5 до 12 років у різних містах України, таких як Чернівці, Івано-Франківськ, Тернопіль, Львів, Хмельницький, Ужгород, Рівне, Луцьк та Вінниця.

Для забезпечення безперервності освітнього процесу було створено кілька ініціатив. Всеукраїнська школа онлайн - це платформа з відеоуроками, конспектами та тестовими завданнями для учнів. Вона має мобільний застосунок та Youtube-канал Міністерства освіти і науки України. Спільно з Google Україна вони створили Всеукраїнський онлайн-розклад для учнів 1-11 класів. Ще один освітній проєкт - «Навчання без меж». Це спільна ініціатива МОН, МКІП, українських телеканалів та платформ онлайн-телебачення, яка дозволяє дітям продовжувати навчання попри виклики війни.

EdEra для школярів - це онлайн-ресурс курсів, освітніх трендів та ефективного навчання. Під час війни вони також надають важливу інформацію про те, як залишатися в безпеці.

Для допомоги дітям, які загубилися або потребують прихистку, створено Telegram-бот «Дитина не сама». Тут можна знайти всю необхідну інформацію та контакти гарячої лінії підтримки дітей, сімей та соціальних працівників. Ще один корисний ресурс - Telegram-бот «Дитячий лікар на

війні», де можна отримати безоплатну онлайн-консультацію від дитячих лікарів з усієї України.

Міністерство освіти і науки України підтримує Telegram-канал «Підтримай дитину», де публікуються корисні ігри, вправи та поради для підтримки дітей під час війни. Всі ці благодійні фонди та ініціативи відіграють надзвичайно важливу роль у підтримці та захисті українських дітей в умовах війни. Вони надають гуманітарну, медичну, психологічну допомогу, забезпечують доступ до освіти та дозвілля, а також просто дарують надію та турботу тим, хто цього потребує найбільше.

Розвиток системи соціальної роботи з категорією дітей ВПО як державного так і недержавного сектора зумовили появу посібник «Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України» яке є одним з перших в Україні видань, присвячених соціальній роботі з дітьми ВПО[24]. Він охоплює широке коло питань - від психосоціального стану та потреб ВПО, особливостей отримання ними юридичного статусу та адаптації до нових умов, емоційно-психологічних і поведінкових особливостей дітей, що пережили травматичний досвід, до мультидисциплінарного підходу, компетенцій фахівців, планування та надання допомоги сім'ям ВПО з дітьми, роботи з втратою, розвитку навичок подолання кризи та психологічних станів і розладів серед постраждалих від війни. Цей посібник стане в нагоді спеціалістам різних сфер - соціальним працівникам, психологам, педагогам, волонтерам, а також може використовуватись у підготовці студентів відповідних спеціальностей.

Отже, історичний контекст соціальної роботи з дітьми ВПО в Україні має глибоке коріння, яке можна простежити від діяльності закладів суспільної опіки кінця XVIII - початку XX століття до сучасних викликів, пов'язаних з повномасштабним вторгненням росії. Дослідження вчених, таких як Фомін В.В., Іванченко О., Булеца С., Цимбалістий Т. та інших, охоплюють різні періоди та аспекти цієї проблематики, від земських практик до сучасних механізмів захисту прав ВПО, демонструючи еволюцію підходів до соціальної

роботи з дітьми в кризових ситуаціях. Водночас варто зазначити, що сучасні підходи до соціальної роботи з дітьми-переселенцями ґрунтуються на багаторічному досвіді української соціальної сфери та враховують кращий міжнародний досвід у цій сфері.

1.2. Визначення основних понять дослідження: «соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан»

Ефективне надання соціальної допомоги дітям внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) є важливим завданням сучасної України, особливо в умовах воєнного стану. Значну роль у наданні допомоги беззахисному населенню відіграють благодійні фонди. Тому вивчення методичних засад соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах є актуальним науковим завданням. Одним із перших кроків є визначення основних понять, які охоплює дослідження: «соціальна робота», «діти внутрішньо переміщених осіб», «благодійні фонди», «воєнний стан».

Соціальна робота, згідно за визначенням Європейської асоціації шкіл соціальної роботи, – це навчальна дисципліна та професійна діяльність, яка сприяє соціальним змінам і розвитку, соціальній єдності, а також розширенню можливостей і незалежності людей [58]. В іншому дослідженні підкреслюється, що в останні роки в усьому світі активно відбувається процес професіоналізації соціальної роботи. Світове професійне співтовариство погоджує основні підходи до розуміння сутності соціальної роботи, її цілей і завдань, основних концептуальних засад, спрямованих на формування напрямів її розвитку як науки, освіти, професії [56]. Тетяна Семигіна у своїй книзі «Сучасна соціальна робота» розглядає поняття «соціальна робота» в трьох основних значеннях: як практична професійна діяльність, що полягає в наданні допомоги та підтримки людям, які опинилися у складній життєвій ситуації; як навчальна дисципліна в процесі підвищення кваліфікації спеціалістів соціальної допомоги та підтримки населення; як галузь наукового знання, що базується на сукупності концепцій і теорій, автори підручника «СОЦІАЛЬНА РОБОТА: від теорії до практики» подібно сприймають цей термін [20].

На основі аналізу статті Бєлоусова В.Д. Як особливу гарантію соціальної безпеки держави можна виділити такі ключові ознаки соціальної роботи.

По-перше, соціальна робота – це професійна діяльність, яку виконують соціальні працівники, які повинні відповідати певним стандартам і мати особливі особистісні якості, а саме здатність бути альтруїстичними, але при збереженні професійних кордонів з клієнтом і балансу між роботою та особистим життям, наявність самообслуговування. навички та самоаналіз, здатність створювати та підтримувати соціальне спілкування, а також наявність здорової витримки та терпіння.

По-друге, соціальна робота регулюється законодавством і має правове значення, що свідчить про визнання державою важливості соціальної роботи в забезпеченні соціальної безпеки.

По-третє, соціальна робота – це цілеспрямована діяльність, спрямована на сприяння соціальній солідарності, щоб держава і суспільство не допускали ситуацій, за яких соціально слабші люди залишаються наодинці зі своїми проблемами, а також забезпечення гідного життя людини, що відповідає принципам принципи концепції соціальної безпеки людини і держави.

І нарешті, соціальна робота базується на аксіологічних засадах і повинна відповідати певним стандартам організації та проведення, узгоджуватися з принципами соціальної роботи. Автор наголошує на необхідності створення Етичного кодексу соціальних працівників України, як гарантії їх добросовісності, чесності та соціальної відповідальності [2]. Так, Бєлоусов В.Д. розглядає соціальну роботу як важливу гарантію соціальної безпеки держави, яка створює умови для гідного життя соціально слабших верств населення та зміцнення соціальної солідарності, але потребує відповідної підтримки з боку держави та суспільства.

Отже, «соціальна робота» – комплексне поняття, яке має кілька взаємопов’язаних значень. По-перше, це професійна, практична діяльність, яка полягає в наданні допомоги та підтримки людям, які опинилися у складній життєвій ситуації. Він сприяє соціальним змінам, розвитку, соціальній єдності, розширенню можливостей і незалежності людей. По-друге, соціальна робота є навчальною дисципліною в процесі підвищення кваліфікації спеціалістів

соціальної допомоги та підтримки населення. По-третє, це галузь наукового знання, заснована на сукупності концепцій і теорій.

Соціальна робота також є важливою запорукою соціальної безпеки держави, створення умов для гідного життя соціально слабших верств населення та зміцнення соціальної солідарності. Ця діяльність виконується професійними соціальними працівниками, які повинні володіти особливими рисами особистості та навичками та відповідати певним стандартам. Соціальна робота є цілеспрямованою діяльністю, регламентованою законодавством, має правове значення і визнається державою важливим чинником забезпечення соціальної безпеки.

Крім того, «соціальна робота» базується на аксіологічних основах і етичних принципах і вимагає створення спеціальних етичних стандартів для соціальних працівників. У зв’язку з військовою агресією росії у 2014 році Україна постала перед необхідністю врегулювання статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що призвело до запровадження відповідного законодавства. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» був прийнятий у 2014 році для створення правової бази для цієї категорії громадян [40]. Він визначає внутрішньо переміщених осіб як осіб, які з метою уникнення наслідків війни переселилися з одного регіону України в інший, залишаючись на території країни. У 2016 році зі змінами до Закону України «Про охорону дитинства» було уточнено поняття дітей, які постраждали внаслідок бойових дій. Ці зміни запровадили нову категорію дітей серед ВПО – «дитина, яка постраждала від війни та збройного конфлікту». Під цим терміном розуміються діти, які внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів отримали поранення, синці, каліцтва, зазнали фізичного, сексуального чи психологічного насильства, були викрадені або незаконно вивезені з України, а також ті, хто брав участь у військових формуваннях. або незаконно утримувалися, в тому числі перебували в полоні.

Таким чином, «діти внутрішньо переміщених осіб» – це молодші члени суспільства, які, окрім статусу внутрішньо переміщених осіб, мають свої

особливі потреби та права, що виникли внаслідок наслідків війни. Вони отримують спеціальні соціальні гарантії, зокрема право на безоплатне тимчасове проживання, щомісячну адресну допомогу, соціальні та адміністративні послуги, що важливо для їх стабілізації та інтеграції у безпечне соціальне життя.

Відповідно до тексту Закону України "Про благодійну діяльність та благодійні організації" благодійний фонд - це благодійна організація, тобто юридична особа приватного права, установчими документами якої визначено благодійну діяльність в одному або кількох напрямах, визначених цим Законом. Закон. Право як головна мета його діяльності [33]. Благодійні фонди можуть здійснювати один або декілька видів благодійної діяльності.

По-перше, безоплатна передача коштів та іншого майна у власність бенефіціарів та безоплатна передача майнових прав бенефіціарам. По-друге, безоплатна передача права користування та інших майнових прав на нерухоме майно та майнових прав вигодонабувачам. По-третє, безоплатна передача доходів від власності та майнових прав бенефіціарам. По-четверте, безкоштовне надання послуг та виконання робіт для пільговиків. По-п'яте, спільна благодійна діяльність та укладення інших договорів (контрактів) про здійснення благодійної діяльності. По-шосте, публічний збір пожертвувань на благодійні цілі. По-сьоме, управління благодійними фондами. По-восьме, складання заповітів, відмов від заповітів і спадкових договорів на благодійні цілі. По-дев’яте, організація благодійних аукціонів, безготівкових лотерей, конкурсів та інших благодійних заходів, не заборонених законодавством.

При цьому благодійні фонди не мають права надавати благодійну допомогу політичним партіям або від імені політичних партій, а також брати участь у виборчій агітації.

Визначення поняття «благодійність» у різних авторитетних словниках англійської мови передбачає різноманітне розуміння цього терміну [73;74;76]. Кембриджський словник описує благодійну організацію як організацію, яка надає фінансову, продовольчу чи іншу підтримку тим, хто її потребує, і

включає такі види діяльності, як медичні дослідження, але без прибутку. Відповідно до Merriam-Webster, любов виражається через щедрість і допомогу, особливо людям, які опинилися у важких обставинах або потребують. Словник англійської мови Collins English Dictionary визначає, що благодійна організація або організація спрямована на підтримку людей, які борються з хворобою, бідністю або інвалідністю. Нарешті, Оксфордський навчальний словник визначає благодійну організацію як групу організацій, які допомагають нужденним людям, а також надають допомогу у вигляді грошей, їжі чи інших ресурсів.

У посібнику «Громадські та благодійні організації: розвиток та правова діяльність» авторів Олени Кравченко та Ганни Хомчої описано визначення та структуру благодійних організацій в Україні відповідно до законодавства України [17]. Зокрема, під благодійною організацією розуміється юридична особа приватного права, основною метою якої є здійснення благодійної діяльності у сферах, визначених Законом «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Важливою особливістю є те, що такі організації не можуть мати на меті отримання або розподіл прибутку серед своїх засновників, членів управління, або працівників.

Далі автори подають класифікацію благодійних організацій, поділяючи їх на асоціації, установи та благодійні фонди. Благодійне об'єднання створюється двома або більше особами і діє відповідно до статуту. Благодійна установа управляє майном, переданим засновниками на благодійні цілі, і може діяти на підставі правового акта, у тому числі заповіту. Засновники такого закладу не беруть участі в його управлінні. Нарешті, благодійний фонд має членів і управляється ними, може бути створений однією або кількома особами, а його майно формується за рахунок внесків членів та інших благодійників.

Таким чином, «благодійні фонди» - це юридичні особи, які провадять благодійну діяльність без мети отримання прибутку, надають різноманітну підтримку тим, хто її потребує, зокрема шляхом безоплатної передачі коштів,

майна, надання послуг та здійснення іншої визначеної законом благодійної діяльності.

У політичному словнику та законодавстві України термін «воєнний стан» аналогічно визначається як особливий правовий режим, який запроваджується на території країни або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, загрози нападу або у разі про загрозу незалежності чи територіальній цілісності держави [32, с. 83-84]. Цей режим наділяє компетентні державні органи, військове управління та органи місцевого самоврядування спеціальними повноваженнями, необхідними для запобігання загрозі та забезпечення національної безпеки. Воєнний стан передбачає можливість тимчасового обмеження конституційних прав і свобод громадян і прав юридичних осіб, при цьому ці обмеження мають бути чітко визначені щодо їх дії.

Відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні», воєнний стан запроваджено у відповідь на масове вторгнення російської федерації [34]. З моменту введення воєнний стан кілька разів продовжували. Щоразу воєнний стан продовжували, як правило, на термін від 30 до 90 днів. З початку повномасштабного вторгнення вперше в історії незалежної України було запроваджено воєнний стан, який триває донині (на момент написання статті), що свідчить про постійну необхідність спеціальних заходів для забезпечення національного безпеки та відбиття агресії.

У цьому розділі розглядаються ключові поняття, основоположні для дослідження методичних засад соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб у контексті діяльності благодійних фондів в умовах воєнного стану в Україні. Детально аналізуються такі ключові терміни, як «соціальна робота», «внутрішньо переміщені діти», «благодійні фонди» та «воєнний стан», щоб створити чітку концептуальну основу для подальших досліджень.

Соціальну роботу визначають як комплексну професійно-наукову дисципліну, спрямовану на підтримку індивідів і груп у складних життєвих ситуаціях шляхом надання практичної допомоги та активізації соціальних ресурсів. Вона відіграє ключову роль у підтримці соціальної солідарності та забезпеченні соціальної безпеки.

Особливої уваги та підходу, спрямованого на відновлення соціального благополуччя та адаптацію до нових умов життя, потребують діти IDC, які стали внутрішньо переміщеними особами внаслідок конфлікту чи кризових ситуацій.

Благодійні фонди визначаються як неприбуткові благодійні організації, які надають ресурси та послуги для підтримки нужденних, у тому числі внутрішньо переміщених дітей. Вони стають важливими учасниками процесу надання необхідної допомоги та інтеграції цієї вразливої категорії.

Оголошений на території України воєнний стан запроваджує особливі правові режими, спрямовані на забезпечення національної безпеки та відсіч агресії, що тимчасово обмежує деякі права і свободи, але забезпечує необхідні умови для захисту державності та громадян.

Таким чином, визначення дослідницьких понять: «соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан» дозволяє глибше зрозуміти сфери їх застосування та важливість розробки ефективних методів соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами. дітей, особливо в контексті благодійної діяльності та військових умов держави, що є актуальним і вагомим завданням для сучасної України.

1.3. Принципи та методи дослідження соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану

У контексті сучасних викликів, пов’язаних із воєнним станом в Україні, дослідження соціальної роботи з дітьми серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набуває особливого значення. Методологічна основа таких досліджень

відіграє ключову роль у забезпеченні їх наукової цінності, практичної значущості та етичної відповідності.

Важко переоцінити значення методологічної основи дослідження соціальної роботи. Він визначає не тільки інструментарій дослідження, а й загальну стратегію наукового дослідження. Правильно обрана методологія дозволить системно підійти до дослідження проблеми, забезпечуючи комплексний аналіз явища та його контексту. У сфері соціальної роботи, де предметом дослідження є складні соціальні процеси та міжособистісні відносини, методологічна основа повинна враховувати багатоаспектність досліджуваних явищ та їх динаміку.

Специфіка дослідження роботи з внутрішньо переміщеними дітьми в умовах воєнного стану створює додаткові дослідницькі виклики. По-перше, воєнний стан характеризується високою невизначеністю та швидкими змінами, що вимагає гнучкості у виборі та застосуванні методів дослідження. По-друге, робота з дітьми, особливо тими, які пережили травматичний досвід переміщення, вимагає більшої уваги до етичних аспектів дослідження. Необхідно подбати не тільки про отримання достовірних даних, а й про забезпечення психологічної безпеки учасників дослідження.

Крім того, вивчення соціальної роботи в благодійних фондах має свою специфіку. Ці організації часто працюють в умовах обмежених ресурсів, що може вплинути на доступність інформації та здатність проводити дослідження. Водночас благодійні фонди часто є більш гнучкими у своїй діяльності порівняно з державними установами, що може відкрити додаткові можливості для впровадження інноваційних підходів у соціальній роботі.

У цьому контексті важливим стає вибір відповідних принципів, підходів і методів дослідження. Вони повинні забезпечувати не тільки наукову достовірність отриманих результатів, а й їх практичну корисність в умовах, що швидко змінюються. Методологія дослідження повинна враховувати міждисциплінарний характер соціальної роботи, інтегруючи підходи з психології, соціології, педагогіки та інших суміжних дисциплін.

Надалі ми детально розглянемо принципи, підходи та методи, які складають методологічну основу даного дослідження. Кожен із цих елементів буде проаналізовано з точки зору його зв’язку зі специфікою проблеми дослідження та його потенціалу для отримання значущих і практично корисних результатів. Досліджуючи соціальну роботу з дітьми-переселенцями в благодійних фондах в умовах воєнного стану, ми керуємося низкою основних принципів, які забезпечують надійність, обґрунтованість та етичність нашої роботи.

Основою нашого дослідження є принцип об'єктивності. Це вимагає неупередженого підходу до збору, аналізу та інтерпретації даних. У контексті роботи з внутрішньо переміщеними дітьми це стає особливо важливим, оскільки дослідник може зіткнутися з емоційно складними ситуаціями, які потенційно можуть вплинути на його чи її судження. Для досягнення об’єктивності ми використовуємо стандартизовані методи збору даних, перевіряємо інформацію з різних джерел і залучаємо незалежних експертів для оцінки результатів. Іншим важливим аспектом є визнання та мінімізація власних упереджень дослідника, що досягається через постійні роздуми та відкритість до критичного аналізу.

Не менш важливим є принцип системності, який дозволяє визнати соціальну роботу з дітьми-переселенцями комплексним явищем, що враховує всі взаємозв’язки та фактори впливу. Ми аналізуємо різні аспекти соціальної роботи – психологічні, педагогічні, юридичні та інші, вивчаємо взаємодію між різними учасниками процесу: дітьми, родинами, соціальними працівниками, благодійними фондами. Особливу увагу приділяємо врахуванню контексту воєнного стану та його впливу на соціальну роботу, що дозволяє отримати цілісну картину досліджуваного явища. Етика є ключовим принципом у роботі з уразливими групами, особливо дітьми. Ми суворо дотримуємося етичних стандартів, отримуючи інформовану згоду учасників дослідження або їх законних представників, забезпечуючи конфіденційність та захист персональних даних. Ми приділяємо особливу увагу мінімізації загроз для

психічного благополуччя учасників, надаючи їм право відмовитися або припинити участь у дослідженні в будь-який час. Цей принцип є не просто формальною вимогою, а етичним імперативом, який пронизує всі аспекти нашої роботи.

Принцип практичної спрямованості відображає наше прагнення не лише теоретично осмислити проблему, а й створити реальні інструменти для вдосконалення соціальної роботи з дітьми-переселенцями. Формулюємо висновки та рекомендації, які можна безпосередньо застосувати в роботі благодійних фондів, враховуючи реальні умови та обмеження, з якими стикаються соціальні працівники. Наша мета – розробити практичні інструменти та методики, які допоможуть підвищити ефективність соціальної роботи в умовах воєнного стану.

Нарешті, принцип міждисциплінарності відображає комплексний характер соціальної роботи. Ми інтегруємо знання та методи з різних дисциплін – соціології, психології, педагогіки, права – для комплексного аналізу проблеми. Залучення експертів з різних галузей дозволяє узагальнити дані та глибше зрозуміти досліджувані явища. Такий підхід дозволяє розробляти інноваційні рішення, які враховують складність і багатогранність соціальної роботи з дітьми-переселенцями.

Дотримання цих принципів у своїй сукупності надає не тільки наукової цінності нашого дослідження, а й його практичного значення для вдосконалення соціальної роботи з дітьми, переміщеними під час воєнного стану. Ці принципи є не просто теоретичними побудовами, а реальними орієнтирами, якими керуємося в нашій роботі на кожному етапі дослідження.

У наших дослідженнях ми використовуємо набір взаємопов’язаних підходів, кожен з яких дозволяє показати певні аспекти досліджуваної проблеми.

Основним для нашого дослідження є системний підхід. Це дозволяє поглянути на соціальну роботу з дітьми-переселенцями як на складну, багатоелементну систему, у якій кожен елемент взаємопов’язаний. У контексті

нашого дослідження це означає, що ми аналізуємо не лише безпосередню взаємодію соціальних працівників з дітьми, а й враховуємо вплив родинного середовища, громади, державних інституцій та благодійних фондів. Особливу увагу було приділено тому, як умови воєнного стану впливають на функціонування цієї системи в цілому. Системний підхід допомагає визначити ключові фактори, що визначають ефективність соціальної роботи, і зрозуміти, як зміни в одному елементі системи можуть впливати на інші.

Особистісно орієнтований підхід є вкрай важливим, враховуючи специфіку роботи з дітьми-переселенцями. Такий підхід ставить унікальний досвід і потреби кожної дитини в центр дослідження. Ми враховуємо індивідуальні особливості дітей, їхній попередній досвід, травми, пов’язані з переміщенням та специфічні потреби, які виникають в умовах воєнного стану. Особистісний підхід дозволяє розробити рекомендації щодо індивідуалізації соціальної роботи з урахуванням різноманіття ситуацій та потреб дітей-переселенців.

Діяльнісний підхід зосереджений на вивченні конкретних практик і методів роботи, які використовують соціальні працівники та волонтери благодійних фондів. Ми аналізуємо різні види діяльності: від надання психологічної підтримки до організації освітніх та розважальних заходів для дітей-переселенців. Такий підхід дозволяє оцінити ефективність різних форм роботи, визначити найбільш ефективні практики та розробити рекомендації щодо їх удосконалення та поширення.

Ресурсний підхід особливо важливий в умовах обмежених можливостей, характерних для роботи благодійних фондів під час воєнного стану. Ми досліджуємо, як організації використовують наявні ресурси – людські, матеріальні, інформаційні – для максимально ефективного проведення якісної соціальної роботи з дітьми ВПО. Цей підхід також передбачає аналіз потенційних джерел додаткових ресурсів та можливостей їх залучення.

Компетентнісний підхід використовується для вивчення професійних характеристик та навичок соціальних працівників, які працюють з внутрішньо

переміщеними дітьми. Розбираємо, які компетенції є найважливішими для ефективної роботи в умовах воєнного стану, як ці компетенції розвиваються та вдосконалюються. Такий підхід дозволяє розробити рекомендації щодо підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють з дітьми-переселенцями у благодійних фондах.

Інтеграція цих підходів дозволяє комплексно зрозуміти процеси соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах у період воєнного стану. Кожен підхід доповнює інші, створюючи багатовимірну картину досліджуваного явища. Така комплексність необхідна для розробки ефективних стратегій та рекомендацій, які враховують усі аспекти соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб – від індивідуальних потреб дитини до системних факторів, що впливають на діяльність благодійних фондів у період воєнного стану.

У першій частині нашої роботи ми зосередимося на теоретичних методах. Тут ми застосуємо метод аналізу наукової літератури та документів, створюючи теоретичну базу для дослідження. Проаналізуємо вітчизняні та зарубіжні джерела, що дасть змогу порівняти різні підходи до соціальної роботи з дітьми- переселенцями. Особливу увагу приділимо аналізу нормативних документів, що регулюють цю сферу в Україні. Метод синтезу допоможе нам інтегрувати різні теоретичні підходи, створюючи цілісне розуміння проблеми.

У другому розділі ми будемо використовувати метод моделювання процесів соціальної роботи. Це дозволить створити теоретичні моделі взаємодії між різними суб’єктами – дітьми внутрішньо переміщених осіб, їхніми родинами, соціальними працівниками та благодійними фондами. Також за допомогою порівняльного методу виявимо спільні та характерні риси підходу до соціальної роботи з дітьми-переселенцями в різних контекстах, що особливо важливо в умовах воєнного стану.

Третя частина нашої роботи буде базуватися на емпіричних методах. Тут ми проведемо опитування, яке дозволить нам отримати кількісні дані про досвід і потреби як дітей ВПО, так і соціальних працівників.

Буде використано метод експертної оцінки шляхом неформальних інтерв'ю з фахівцями у сфері соціальної роботи, психології, педагогіки та менеджменту благодійних організацій. Це дозволить нам отримати поглиблене розуміння проблем та перспектив розвитку соціальної роботи з дітьми- переселенцями.

Для обробки та інтерпретації зібраних даних буде використано комбінацію аналітичних підходів. Кількісні дані опитувань будуть оброблені методами описової статистики, що дозволить виявити основні тенденції та закономірності. Ми будемо використовувати метод контент-аналізу для аналізу якісної інформації, отриманої з відкритих запитань анкети та неформальних інтерв'ю. Це допоможе нам визначити ключові теми та проблеми, які найбільше цікавлять учасників дослідження.

Варто зазначити, що всі ці методи використовуватимуться не окремо, а комплексно, доповнюючи та взаємоперевіряючи. Такий підхід дозволить нам тріангулювати дані, підвищуючи достовірність і валідність результатів дослідження.

Використання даного комплексу методів на різних етапах нашої роботи дозволить комплексно зрозуміти процеси соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах, визначити ключові проблеми та перспективи, розробити обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності цієї роботи в благодійних фондах. складні умови воєнного стану.

Таким чином, в наших дослідженнях ми будемо керуватися принципами об'єктивності, системності, етичності, практичної спрямованості та міждисциплінарності, що забезпечить комплексний та етичний підхід до вивчення проблеми. Що стосується методів, ми використовуватимемо комплексний підхід, який поєднує теоретичні (аналіз літератури, моделювання) та емпіричні (опитування, експертні оцінки) методи, а також

методи обробки даних (описова статистика, контент-аналіз), що дозволить нам отримати глибоку розуміння соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми в благодійних фондах в умовах воєнного стану.

Узагальнюючі викладене в першому розділі можна зробити наступні основні висновки. Історичний аналіз соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми в Україні свідчить про значну еволюцію – від перших форм соціальної опіки наприкінці XVIII століття до сучасних, комплексних підходів до соціального захисту. Особливе значення мають досвід земської діяльності та практика допомоги дітям у кризових ситуаціях, що заклало основу для розвитку сучасних механізмів соціальної підтримки. Дослідження науковців (В.В. Фоміна, О. Іванченко, С. Булеці, Т.Т. Цимбалистого) створюють ґрунтовну теоретико-методологічну основу для розуміння історичної траєкторії розвитку соціальної роботи з дітьми ВПО, що набуває особливого значення в контексті сучасності. виклики, пов'язані з російською агресією.

Теоретичний аналіз основних понять дослідження («соціальна робота», «діти ВПО», «благодійні фонди», «воєнний стан») дозволив створити чітку термінологічну базу та окреслити концептуальні межі дослідження. Особливу увагу було приділено зв’язкам цих понять в умовах воєнного стану, що дозволяє краще зрозуміти специфіку організації соціальної роботи з дітьми-переселенцями через призму діяльності благодійних фондів. Важливим аспектом є розгляд цих понять не ізольовано, а в їх системній взаємодії, що відображає комплексний характер досліджуваної проблематики.

Методологічною основою дослідження є принципи об’єктивності, системності, етичності, практичної спрямованості, що забезпечує всебічний розгляд проблеми. Використання комплексного підходу, що поєднує теоретичні (аналіз літератури, моделювання) та емпіричні (опитування, експертні думки) методи дослідження створює надійну методологічну основу для поглибленого аналізу характеристика соціальної роботи з дітьми ВПО в умовах воєнного стану.

Таким чином, перший розділ становить основну теоретико-методологічну основу дослідження, що дозволяє системно підійти до вивчення питання соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах у період воєнного стану з урахуванням історичного контексту, понятійного апарат і методичниго інструментарію. Це створює міцну основу для подальших емпіричних досліджень та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи соціального супроводу дітей ВПО у сучасних умовах.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В БЛАГОДІЙНИХ ФОНДАХ

2.1. Законодавча база соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах

Соціальна робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у благодійних фондах є надзвичайно важливою та відповідальною діяльністю, яка має здійснюватися у чіткому правовому полі. Ця основа забезпечує захист прав ВПО, регулює діяльність благодійних фондів та визначає основні принципи та стандарти соціальної роботи у цій сфері.

Нормативно-правову базу соціальної роботи з ВПО в благодійних фондах можна умовно поділити на кілька основних блоків.

Перший блок включає міжнародно-правові акти, що встановлюють загальні стандарти захисту прав дітей та ВПО.

Другий блок, це національне законодавство України, яке регулює питання забезпечення прав і свобод ВПО, захисту дітей та соціальної роботи з беззахисними категоріями населення.

Третій блок, це нормативно-правова база діяльності благодійних фондів в Україні, яка визначає правові та організаційні основи функціонування благодійних організацій.

Далі детально розглянемо кожен із цих блоків законодавчої бази, а також особливості її застосування в соціальній роботі з дітьми-переселенцями в благодійних фондах, виклики та перспективи вдосконалення правового регулювання цієї сфери. Міжнародне співтовариство розробило низку нормативно-правових актів, які встановлюють стандарти захисту прав дітей, у тому числі тих, які зазнали внутрішнього переміщення. Ці документи є

основою для розробки національного законодавства та політики у сфері соціальної роботи з дітьми ВПО.

Конвенція ООН про права дитини (1989 р.) є основним міжнародним документом, який захищає права дітей[75]. Вона визначає дитину як кожну людську істоту до досягнення 18-річного віку та закріплює такі основні принципи, як недискримінація, пріоритет інтересів дитини, право на життя, виживання і розвиток, а також право на участь у прийнятті рішень що стосуються їхнього життя. Зокрема, стаття 12 Конвенції встановлює право дитини висловлювати свої погляди в усіх справах, що її стосуються, при цьому поглядам дитини має приділятися належна увага відповідно до її віку та зрілості.

Це право поширюється на всі сфери життя дитини, включаючи сімейні питання, освіту, охорону здоров'я, дозвілля, судові та адміністративні процедури, що стосуються дитини. Отже, Конвенція не обмежує це право якоюсь конкретною сферою, а говорить про право дитини на участь у прийнятті рішень в усіх питаннях, що впливають на її життя.

Конвенція ООН про права дитини складається з преамбули та 54 статей, згрупованих у три частини. В частині I (статті 1-41) визначаються права дитини, зокрема права на життя, ім'я, громадянство, освіту, охорону здоров'я, захист від насильства та експлуатації. В частині II (статті 42-45) встановлюється механізм реалізації Конвенції, зокрема створення Комітету з прав дитини та подання державами-учасницями доповідей про виконання Конвенції. І нарешті, частина III (статті 46-54) містить заключні положення щодо підписання, ратифікації, приєднання та набуття чинності Конвенції.

Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення (1998 р.) [13] є міжнародним стандартом, який визначає права і гарантії захисту ВПО. Принцип 4 наголошує на особливих потребах дітей-ВПО, зокрема в освіті, та закликає до захисту дітей від насильства, експлуатації та завдання шкоди.

Серед інших міжнародних документів, які стосуються захисту прав дітей-ВПО варто зазначити Факультативний протокол до Конвенції про права

дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000 р.) - це міжнародний договір, який доповнює Конвенцію ООН про права дитини [78]. Його основна мета - посилити захист дітей від участі у збройних конфліктах та забезпечити їхні права в таких ситуаціях. Далі окреслимо основні положення Факультативного протоколу.

Перше основне положення говорить, що держави-учасниці повинні вжити всіх можливих заходів для запобігання прямої участі дітей до 18 років у військових діях.

Друге, про те, що заборонено примусовий призов дітей до 18 років до національних збройних сил.

Ще одне з положень зазначає, що мінімальний вік для добровільного призову до національних збройних сил повинен бути вищим, ніж зазначений у Конвенції (15 років), і держави повинні подати відповідну декларацію при ратифікації або приєднанні до протоколу.

Наступне, про те, що збройні групи, відмінні від національних збройних сил, за жодних обставин не повинні вербувати або використовувати у військових діях осіб, молодших за 18 років.

І нарешті, держави-учасниці повинні співпрацювати в імплементації протоколу, зокрема в запобіганні будь-якій діяльності, що суперечить протоколу, та в реабілітації й соціальній реінтеграції дітей, які постраждали від збройних конфліктів.

Факультативний протокол є важливим інструментом захисту прав дітей-ВПО, які часто стають жертвами збройних конфліктів та ризикують бути залученими до військових дій.

Ще одними з важливих міжнародних документів є Конвенція про статус біженців (1951 р.) та Протокол щодо статусу біженців (1967 р.), які можуть застосовуватися до дітей-ВПО, які перетнули міжнародний кордон.

Українські благодійні фонди повинні дотримуватися міжнародних конвенцій і протоколів щодо захисту прав дітей, особливо дітей внутрішньо переміщених осіб, з кількох важливих причин.

По-перше, Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини у 1991 році та Факультативний протокол щодо участі дітей у збройних конфліктах у 2004 році. Тому положення цих документів є частиною національного законодавства, і всі організації, включно з благодійними фондами , повинні з ними ознайомитися.

По-друге, головним принципом Конвенції є найкраще забезпечення інтересів дитини. Цим принципом мають керуватися у своїй діяльності благодійні фонди, які працюють з внутрішньо переміщеними дітьми, забезпечуючи захист прав дітей та їхнє благополуччя.

По-третє, міжнародні конвенції та протоколи містять чіткі стандарти та рекомендації щодо роботи з дітьми, які постраждали від конфліктів та переміщення. Дотримання цих стандартів допомагає благодійним фондам надавати якісну та ефективну допомогу внутрішньо переміщеним дітям. Нарешті, дотримання міжнародних стандартів щодо захисту прав дитини підвищує довіру до благодійних фондів з боку донорів, бенефіціарів та суспільства в цілому. Це також забезпечує підзвітність фондів і демонструє їх відданість принципам захисту прав дітей. Благодійні фонди, які дотримуються міжнародних стандартів, мають більше можливостей для співпраці з міжнародними організаціями та мають доступ до ресурсів і коштів для підтримки своєї діяльності.

Тому дотримання міжнародних конвенцій та протоколів щодо захисту прав дитини є не лише юридичним обов’язком українських благодійних фондів, але й важливою умовою забезпечення ефективної та відповідальної соціальної роботи з дітьми-переселенцями.

Після розгляду міжнародно-правових актів щодо захисту прав внутрішньо переміщених дітей важливо проаналізувати національне законодавство України у цій сфері. Україна, як держава-учасниця вищезазначених міжнародних договорів, відображає їх принципи та стандарти у своєму законодавстві, створюючи правову основу соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми на національному рівні.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає права та гарантії захисту внутрішньо переміщених осіб, у тому числі дітей, є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [40]. Закон встановлює принципи недискримінації, забезпечення права на освіту, охорону здоров'я та соціальні виплати, створює підґрунтя для надання державної допомоги внутрішньо переміщеним особам. Статтею 9 Закону передбачено спрощений порядок реєстрації народження дитини, яка народилася на тимчасово окупованій території або в районі проведення антитерористичної операції. Закон України «Про охорону дитинства» визначає правові, організаційні, соціальні та економічні засади охорони дитинства в Україні [45]. Закон гарантує права дітей, у тому числі тих, хто постраждав від збройних конфліктів чи стихійного лиха. Статтею 30 Закону передбачено захист дітей у зоні бойових дій та збройних конфліктів та дітей, які постраждали внаслідок бойових дій та збройних конфліктів, у тому числі їх право на психологічну реабілітацію та соціальну реінтеграцію. Також варто згадати Закон України «Про соціальні послуги», який визначає основні організаційно-правові засади надання соціальних послуг, у тому числі дітям-переселенцям, та Постанову Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб», яка визначає порядок отримання довідки про прийняття на облік внутрішньо переміщеної особи, необхідної для доступу до державної допомоги та соціальних послуг [44]. Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та виконання довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року», яким передбачено заходів щодо захисту прав та інтересів внутрішньо переміщених дітей, також є важливим нормативно-правовим документом.

Ці та інші нормативно-правові акти створюють національну правову базу для соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми, забезпечення їх захисту, доступу до соціальних послуг та реалізації прав відповідно до міжнародних стандартів.

Ознайомившись із національним законодавством України у сфері соціальної роботи з дітьми-переселенцями, доцільно розглянути законодавчу базу, що регулює діяльність благодійних фондів в Україні. Благодійні фонди відіграють важливу роль у наданні соціальних послуг та підтримці внутрішньо переміщених дітей, тому їх діяльність має здійснюватися у чіткому правовому полі.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює діяльність благодійних фондів в Україні, є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [33]. Закон визначає правові та організаційні засади благодійної діяльності, створює сприятливі умови для її розвитку та стимулює благодійну діяльність. Статтею 3 Закону одним із напрямків благодійної діяльності визначено допомогу дітям-сиротам, дітям, позбавленим батьківського піклування, дітям, які постраждали внаслідок природних, екологічних, техногенних та інших катастроф, збройних конфліктів і аварій, а також біженцям та особам, потреба ресоціалізації.

Також необхідно звернути увагу на податкове законодавство щодо діяльності благодійних фондів в Україні. Він містить Податковий кодекс України, зокрема статтю 133, яка звільняє від оподаткування доходи благодійних коштів, отримані у вигляді благодійної допомоги та використані за цільовим призначенням [31]. А Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, внесення їх до Реєстру неприбуткових підприємств, установ та організацій та виключення з Реєстру», яким визначено порядок внесення благодійних фондів до Реєстру неприбуткових установ та організацій [42].

Важливу роль у регулюванні діяльності благодійних фондів в Україні, створенні сприятливих умов для їх діяльності та стимулюванні розвитку благодійної діяльності відіграє податкове законодавство. Звільнення від оподаткування доходів благодійних коштів, отриманих у вигляді благодійної допомоги та використаних за цільовим призначенням, є значною підтримкою з боку держави. Завдяки цьому фонди можуть спрямовувати більше коштів

безпосередньо на реалізацію своїх статутних завдань, зокрема на соціальну роботу з дітьми-переселенцями.

Водночас для отримання податкових пільг благодійні фонди повинні відповідати певним вимогам і дотримуватися встановлених процедур. Обов'язковою умовою звільнення від оподаткування є внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій. Порядок ведення цього Реєстру, затверджений постановою Кабінету Міністрів України, встановлює чіткі критерії та порядок внесення благодійних фондів до Реєстру.

Для внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій благодійні фонди подають до контролюючого органу за місцем реєстрації заяву та копії установчих документів. Контролюючий орган протягом 14 днів приймає рішення про внесення фонду до Реєстру або про відмову у його внесенні. Підставою для відмови може бути невідповідність установчих документів вимогам законодавства або наявність запису в Реєстрі про припинення діяльності фонду.

Внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій накладає на благодійні фонди певні обов'язки, зокрема щодо цільового використання коштів та майна, ведення обліку доходів і витрат, подання звітності до контролюючих органів тощо. Виконання цих вимог забезпечує прозорість та підзвітність благодійних фондів, що важливо для збереження довіри суспільства та донорів.

Таким чином, податкове законодавство та порядок внесення до Реєстру неприбуткових установ та організацій створюють необхідні умови для ефективної діяльності благодійних фондів в Україні, в тому числі у сфері соціальної роботи з дітьми-переселенцями. Вони забезпечують державну підтримку благодійної діяльності, при цьому встановлюють механізми контролю за цільовим використанням коштів та дотриманням вимог законодавства.

Іншими нормативно-правовими актами, що стосуються діяльності благодійних фондів, є: Закон України «Про громадські об'єднання», який

регулює діяльність громадських організацій, у тому числі благодійних, та Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», Доходи, доходи, одержані злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення», в якому визначено вимоги до благодійні фонди у сфері запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [38; 41].

Закон України «Про громадські об’єднання» визначає правові та організаційні засади реалізації права на свободу об’єднань, гарантованого Конституцією України та міжнародними договорами. На благодійні фонди як одну з форм громадських об’єднань поширюється дія цього закону. Регулює створення, реєстрацію, діяльність та ліквідацію громадських об’єднань, у тому числі благодійних. Закон також визначає права та обов'язки громадських об'єднань, принципи їх взаємодії з державними органами та органами місцевого самоврядування.

Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» спрямований на захист прав і законних інтересів громадян, суспільства і держави. шляхом визначення правового механізму протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Благодійні фонди, як суб’єкти первинного фінансового моніторингу, повинні дотримуватись вимог цього закону щодо ідентифікації та верифікації своїх донорів та бенефіціарів, проведення оцінки ризиків, повідомлення про підозрілі операції тощо. Це сприяє запобіганню використанню благодійних коштів на незаконні мети та забезпечує прозорість своєї діяльності.

Крім того, діяльність благодійних фондів може регулюватися іншими нормативно-правовими актами залежно від специфіки їх діяльності. Наприклад, якщо благодійний фонд обробляє персональні дані дітей внутрішньо переміщених осіб, він повинен дотримуватись вимог Закону

України «Про захист персональних даних» [43]. Якщо фонд проводить публічний збір пожертвувань на благодійні цілі, він повинен враховувати положення Закону України «Про публічні закупівлі» щодо забезпечення прозорості та ефективності використання коштів. Така законодавча база створює умови для ефективної та прозорої діяльності благодійних фондів в Україні, в тому числі у сфері соціальної роботи з дітьми-переселенцями. Разом із національним законодавством про захист прав внутрішньо переміщених дітей це створює комплексну правову базу для надання допомоги та підтримки цій вразливій категорії дітей.

Крім законодавчої бази, важливими документами, що регламентують діяльність благодійних фондів, є їх статут і місія. Ці документи визначають основні цілі, завдання та принципи діяльності фондів, а також забезпечують прозорість та підзвітність їх діяльності.

Статут благодійного фонду є установчим документом, який містить відомості про назву, мету і завдання діяльності фонду, органи управління, порядок прийняття рішень, джерела фінансування та інші важливі аспекти його діяльності. Відповідно до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (ст. 14) статут благодійного фонду повинен містити вичерпний перелік видів благодійної діяльності, які провадитиме фонд [33].

Місія благодійного фонду – це стислий виклад його основної мети, який відображає призначення фонду та його роль у суспільстві. Місія визначає напрямок діяльності фонду та є орієнтиром у розробці конкретних програм і проектів. У контексті соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми до завдань благодійних фондів часто входять такі аспекти, як захист прав дітей, надання гуманітарної допомоги, сприяння соціальній адаптації та реінтеграції, забезпечення доступу до освіти та медичних послуг тощо.

Статути та призначення благодійних фондів мають відповідати вимогам національного законодавства та міжнародним стандартам щодо захисту прав дітей та надання благодійної допомоги. Вони також мають враховувати особливі потреби та інтереси внутрішньо переміщених дітей як вразливої

категорії населення. Чіткі та прозорі статути та місії допомагають благодійним фондам ефективно планувати та здійснювати свою діяльність, залучати донорів та волонтерів, забезпечувати довіру суспільства та бенефіціарів.

У поєднанні з дотриманням вимог законодавства це створює міцну основу для соціальної роботи благодійних фондів для дітей внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Таким чином, нормативно-правову базу соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми у благодійних фондах становлять міжнародно-правові акти, що встановлюють загальні стандарти захисту прав дітей та осіб, які зазнали внутрішнього переміщення, національне законодавство України, що регулює питання забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, охорони дитинства та соціальної роботи, а також нормативно-правової бази діяльності благодійних фондів в Україні, що визначає правові та організаційні основи діяльності благодійних організацій.

2.2. Зміст, специфіка та надання послуг соціальної роботи в благодійних фондах для дітей ВПО

Соціальна робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є одним із ключових напрямів діяльності благодійних фондів в Україні [24; 25]. В умовах масового внутрішнього переміщення, спричиненого збройним конфліктом, важливу роль відіграють благодійні організації, які надають всебічну підтримку та допомогу дітям, які опинилися у складній життєвій ситуації [8;27].

Діти-ВПО стикаються з численними викликами та потребами, які потребують професійного та емпатійного підходу з боку спеціалістів соціальної роботи [27]. Втрата звичного середовища, розрив соціальних зв’язків, травматичний досвід і невпевненість у завтрашньому дні – усе це суттєво впливає на психічний стан і розвиток дітей. Тому соціальна робота в

благодійних фондах спрямована на надання комплексної підтримки, що охоплює різні аспекти життя дитини.

Зміст і специфіка соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах визначаються низкою факторів, таких як вік та індивідуальні потреби дитини, сімейна ситуація, наявні ресурси та організаційні можливості [24]. Водночас існують загальні принципи та підходи, які лежать в основі ефективної соціальної роботи з цією категорією дітей [25].

Розглянемо основні напрями, особливості та форми соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах, роль спеціалістів із соціальної роботи, а також питання моніторингу та оцінки ефективності наданих послуг [28]. Це дозволить комплексно уявити зміст і важливість соціальної роботи в контексті підтримки дітей, які постраждали внаслідок збройних конфліктів та вимушеного переміщення.

Соціальна робота з дітьми-переселенцями в благодійних фондах охоплює широкий спектр напрямів, що відповідає різноманітним потребам цієї категорії дітей.

Одним із ключових напрямків соціальної роботи з дітьми ВПО є надання психосоціальної підтримки та сприяння ресоціалізації [21]. Діти, які пережили травматичні події, пов’язані з конфліктом і переміщенням, часто страждають від психологічних наслідків, таких як тривога, депресія, посттравматичний стресовий розлад тощо [9]. Благодійні фонди об’єднують фахівців із психології та соціальної роботи, які надають індивідуальні та групові консультації, проводять терапевтичні заняття, арт-терапію, ігрову терапію та інші методи, які допомагають дітям переробити переживання та відновити емоційну рівновагу [15; 51; 71].

Важливими аспектами соціальної роботи з дітьми-переселенцями є забезпечення доступу до освіти та організація змістовного вільного часу [28]. Благодійні фонди співпрацюють з навчальними закладами та громадськими організаціями для налагодження навчального процесу, забезпечення

навчальними матеріалами та підтримки дітей у навчанні [39]. Крім того, фонди організовують різноманітні культурно-розважальні заходи, такі як поїздки, творчі гуртки, спортивні секції тощо [64].

Соціальна робота з дітьми-переселенцями також спрямована на сприяння їх адаптації до нових умов життя та інтеграції в місцеві громади. Благодійні фонди організовують заходи, які допомагають дітям пізнати нове середовище, дізнатися про місцеві звичаї та традиції, брати участь у громадському житті [47]. Фахівці із соціальної роботи також співпрацюють з батьками та опікунами дітей, надаючи їм консультації та підтримку у вирішенні соціально-правових та побутових проблем.

Ці напрямки соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах взаємопов'язані та доповнюють один одного [64]. Комплексний підхід із врахуванням різноманітних аспектів життя та потреб дитини дозволяє досягти найкращих результатів у супроводі та реабілітації цієї вразливої категорії дітей.

Надання соціальних послуг дітям-переселенцям у благодійних фондах має свої особливості, які відрізняють цю діяльність від роботи з іншими категоріями дітей [22]. Розглянемо основні з цих функцій. Одним із ключових принципів надання соціальних послуг дітям-переселенцям є індивідуальний підхід, який ґрунтується на ретельній оцінці потреб кожної дитини [24]. Фахівці із соціальної роботи проводять первинну оцінку, яка включає дослідження психічного стану дитини, сімейної ситуації, освітніх потреб, стану здоров'я тощо [65].

Ефективна соціальна робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб неможлива без активної участі їхніх батьків, опікунів та близьких [62]. Благодійні фонди працюють не лише з дітьми, а й з їхніми родинами, надаючи їм психологічну підтримку, консультації з освіти та допомогу у вирішенні соціально-побутових проблем [24; 25]. Залучення батьків до процесу надання послуг допомагає створити сприятливе середовище для дитини, забезпечити послідовність і узгодженість у задоволенні її потреб [37]. Крім того, робота з

найближчим оточенням дитини дозволяє виявити додаткові фактори ризику та вчасно надати необхідну підтримку.

Надання соціальних послуг для внутрішньо переміщених дітей у благодійних фондах базується на міждисциплінарному підході та командній роботі [19]. У процесі надання послуг залучаються фахівці різних галузей, зокрема соціальні працівники, психологи, педагоги, медичні працівники тощо. Вони працюють як одна команда, забезпечуючи всебічну оцінку потреб дитини та координацію послуг [46]. Регулярні зустрічі та обмін інформацією між членами команди дозволяють контролювати прогрес дитини, коригувати план обслуговування та забезпечувати послідовність і безперервність роботи [75]. Міждисциплінарна командна робота є запорукою ефективності соціальних служб для дітей-ВПО, оскільки дозволяє враховувати різні аспекти їхнього життя та надавати комплексну підтримку [18].

Врахування цих особливостей у процесі надання соціальних послуг дітям внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах дозволяє підвищити якість та ефективність цієї діяльності [53]. Індивідуальний підхід, залучення родини та міждисциплінарна командна робота дозволяють створити сприятливі умови для реабілітації, адаптації та розвитку дітей, які постраждали від конфлікту та переміщення.

Соціальна робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах здійснюється в різних формах та різними методами [55]. Вибір конкретних форм і методів роботи залежить від потреб і особливостей цільової групи, наявних ресурсів і можливостей організації.

Індивідуальна робота є однією з ключових форм соціальної роботи з дітьми-переселенцями [23]. Він полягає в проведенні індивідуальних консультацій з дитиною, під час яких фахівець із соціальної роботи надає психологічний супровід, допомагає опрацювати травматичний досвід, розвиває життєві навички та сприяє особистісному розвитку дитини [9; 61]. Крім того, наставництво може реалізовуватися в рамках індивідуальної

роботи, коли за дитиною закріплюється наставник, який підтримує та допомагає у вирішенні різноманітних життєвих проблем.

Групова робота є ефективною формою соціальної роботи з дітьми-переселенцями, яка дозволяє охопити більшу кількість дітей та створити сприятливе середовище для їх взаємодії та підтримки [15]. Благодійні фонди організовують різноманітні групові заходи, такі як навчання життєвим навичкам, групи підтримки, творчі майстерні тощо. Під час групової роботи діти мають можливість обмінюватися досвідом, отримувати підтримку однолітків і розвивати соціальні зв’язки.

Масові заходи є важливою формою соціальної роботи з дітьми-переселенцями, яка дозволяє охопити велику кількість дітей та створити позитивний досвід [25]. Благодійні фонди організовують різні масові заходи, такі як фестивалі, конкурси, спортивні змагання, літні табори тощо. Ці заходи дають дітям можливість проявити свої таланти, розвинути нові навички та отримати позитивні емоції [28]. Крім того, масові заходи сприяють інтеграції дітей-переселенців у місцеві громади, допомагають подолати упередження та стереотипи [47]. Ефективна соціальна робота з дітьми-переселенцями в благодійних фондах полягає в поєднанні різних форм і методів роботи [53]. Індивідуальна, групова робота та масова діяльність доповнюють одна одну та дозволяють здійснювати комплексну підтримку дітей, які постраждали від конфліктів та переселень. Фахівцям із соціальної роботи важливо бути гнучкими у виборі форм і методів роботи та враховувати індивідуальні особливості та потреби кожної дитини.

Фахівці із соціальної роботи відіграють ключову роль у наданні соціальних послуг внутрішньо переміщеним дітям у благодійних фондах [21]. Вони є безпосередніми виконавцями програм та заходів, спрямованих на підтримку та реабілітацію цієї незахищеної категорії дітей.

Соціальні працівники благодійних фондів виконують широкий спектр функцій, серед яких оцінка потреб дітей-переселенців, розробка та реалізація індивідуальних планів надання послуг, проведення індивідуальних та

групових консультацій, організація дозвілля та розвиваючих заходів, співпраця з іншими фахівцями та службами тощо [65]. Для ефективного виконання цих функцій соціальні працівники повинні володіти рядом професійних компетенцій, таких як знання теорії та методів соціальної роботи, навички оцінювання та втручання, здатність будувати довірливі стосунки з клієнтами, навички міжособистісного спілкування та командної роботи.

Робота з внутрішньо переміщеними дітьми вимагає від соціальних працівників дотримання високих етичних стандартів [41]. Основними етичними принципами в роботі з цією категорією дітей є повага до їх гідності та прав, забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних, недискримінація та рівне ставлення, сприяння участі дітей у прийнятті рішень щодо свого життя.

Робота з дітьми-переселенцями викликає емоційний стрес і може призвести до вигорання соціальних працівників [24]. Тому благодійні фонди повинні приділяти особливу увагу професійному розвитку та підтримці своїх співробітників. Це може включати проведення регулярних супервізій, семінарів та навчальних тренінгів, надання можливостей для обміну досвідом і взаємної підтримки. Крім того, важливим є створення сприятливих умов праці, забезпечення балансу між роботою та особистим життям, надання психологічної підтримки соціальним працівникам, які працюють з травмованими дітьми.

Таким чином, фахівці з соціальної роботи є ключовими суб’єктами надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним дітям у благодійних фондах. Їхня професійна компетентність, етична поведінка та особиста стійкість є запорукою ефективної підтримки та реабілітації цієї вразливої категорії дітей. Благодійні фонди мають інвестувати у професійний розвиток та підтримку своїх співробітників, щоб забезпечити високу якість та сталість соціальних послуг для внутрішньо переміщених дітей [75]. Моніторинг та оцінка є невід’ємними елементами соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах. Вони дозволяють контролювати

прогрес, визначати сильні та слабкі сторони програм і послуг і приймати обґрунтовані рішення щодо їх удосконалення [46].

По-перше, розробка системи моніторингу та оцінки.

Для ефективного моніторингу та оцінки соціальної роботи з дітьми ВПО благодійні фонди повинні розробити чітку систему збору та аналізу даних. Ця система має включати визначення ключових показників ефективності (наприклад, рівень задоволеності дітей та їхніх сімей отриманими послугами, динаміка психологічного стану дітей, рівень їхньої інтеграції в місцеві громади тощо), методи збору даних (опитування, інтерв'ю, фокус-групи, спостереження), періодичність проведення моніторингу та оцінки, а також відповідальних осіб.

По-друге, залучення стейкхолдерів до процесу моніторингу та оцінки.

Ефективний моніторинг та оцінка передбачають залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи дітей ВПО, їхні сім'ї, соціальних працівників, партнерські організації та донорів. Це дозволяє отримати більш повну та об'єктивну картину ефективності соціальної роботи, а також забезпечує участь бенефіціарів у процесі прийняття рішень. Благодійні фонди можуть використовувати різні методи залучення стейкхолдерів, такі як опитування задоволеності клієнтів, залучення дітей та батьків до розробки та оцінки програм, проведення спільних зустрічей з партнерами та донорами.

По-третє, використання результатів моніторингу та оцінки для вдосконалення послуг.

Моніторинг та оцінка ефективності соціальної роботи з дітьми ВПО мають практичне значення лише тоді, коли їх результати використовуються для вдосконалення програм та послуг. Благодійні фонди повинні регулярно аналізувати зібрані дані, виявляти проблемні моменти та розробляти заходи щодо їх усунення. Це може включати перегляд змісту та форм надання послуг, підвищення кваліфікації соціальних працівників, налагодження співпраці з новими партнерами тощо. Важливо, щоб процес вдосконалення послуг був безперервним та базувався на фактичних даних.

І наостанок, забезпечення прозорості та підзвітності.

Моніторинг та оцінка ефективності соціальної роботи з дітьми ВПО також є інструментами забезпечення прозорості та підзвітності благодійних фондів перед бенефіціарами, донорами та суспільством. Фонди повинні регулярно звітувати про результати своєї діяльності, включаючи досягнуті результати, виявлені проблеми та шляхи їх вирішення. Це сприяє зміцненню довіри до організації та залученню додаткових ресурсів для підтримки дітей ВПО.

Таким чином, моніторинг та оцінка є ключовими елементами забезпечення якості та ефективності соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах. Вони дозволяють відстежувати прогрес, виявляти проблеми та приймати обґрунтовані рішення щодо вдосконалення послуг. Благодійні фонди повинні розробляти та впроваджувати системи моніторингу та оцінки, залучати до цього процесу всіх зацікавлених сторін та використовувати отримані результати для безперервного покращення своєї діяльності.

Отже, соціальна робота з дітьми ВПО в благодійних фондах – це комплексна діяльність, що охоплює різноманітні напрями, форми та методи роботи, метою якої є надання психосоціальної підтримки, сприяння адаптації та інтеграції дітей, які постраждали внаслідок конфлікту та переміщення. Ефективність цієї роботи залежить від професійної компетентності та етичної поведінки спеціалістів соціальної роботи, а також від використання індивідуального підходу, залучення сім’ї та міждисциплінарної командної роботи. Моніторинг та оцінка є невід’ємними елементами соціальної роботи з дітьми-переселенцями в благодійних фондах, які дозволяють контролювати прогрес, виявляти проблеми та приймати зважені рішення щодо покращення послуг.

Таким чином, зміст і специфіка соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах полягає у наданні комплексної підтримки, що охоплює різні аспекти життя дитини, зокрема психосоціальну допомогу, забезпечення

доступу до освіти, сприяння адаптації та інтеграції в новому середовищі. Ця діяльність характеризується індивідуальним підходом, активним залученням сімей та міждисциплінарною командною роботою спеціалістів, що дозволяє ефективно реагувати на різноманітні потреби дітей, які постраждали від збройних конфліктів та вимушеного переміщення.

2.3. Виклики соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану

Воєнний стан має значний негативний вплив на становище внутрішньо переміщених дітей, поглиблюючи існуючі проблеми та створюючи нові виклики. Розглянемо докладніше основні аспекти цього впливу.

В умовах воєнного стану діти-переселенці наражаються на підвищений ризик психологічних травм та стресових розладів. Постійні загрози безпеці, втрата близьких, спостереження за насильством і руйнуваннями можуть призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривожних розладів, депресії та інших психічних проблем. Травматичний досвід війни накладається на попередні психологічні травми, пов’язані з вимушеним переселенням, що значно ускладнює процес ресоціалізації та адаптації дітей.

Воєнний стан часто призводить до порушення нормального способу життя внутрішньо переміщених дітей. Через загрози безпеці вони можуть бути змушені кілька разів змінювати місце проживання, що ускладнює їх адаптацію та інтеграцію в місцеві громади. Крім того, діти можуть втратити доступ до освіти, відпочинку та інших важливих аспектів свого життя. Порушення соціальних зв'язків з однолітками, вчителями та іншими значущими людьми негативно позначається на емоційному стані та розвитку дітей. У стані війни внутрішньо переміщені діти стають більш уразливими до різних форм насильства, експлуатації та втрати піклування. Зокрема, зростає ризик сексуального насильства, участі в найгірших формах дитячої праці,

вербування до збройних груп тощо. Через втрату годувальника або розлучення з батьками діти можуть бути позбавлені належного догляду та виховання, що значно підвищує їхню вразливість до насильства та експлуатації.

Тому воєнний стан має комплексний негативний вплив на становище внутрішньо переміщених дітей, загострюючи наявні проблеми та створюючи нові виклики. Це вимагає від благодійних фондів та інших організацій, які працюють з внутрішньо переміщеними дітьми, швидкого реагування, адаптації своїх програм і послуг до нових умов та посилення співпраці з державними установами та міжнародними партнерами для забезпечення захисту та підтримки цієї вразливої категорії дітей.

Проведення соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану стикається з низкою труднощів та перешкод, які ускладнюють надання ефективної допомоги та підтримки. В умовах активних бойових дій та загроз безпеці соціальні працівники та волонтери благодійних фондів можуть мати обмежений доступ до дітей внутрішньо переміщених осіб, які перебувають у небезпечних регіонах. Це ускладнює оцінку потреб, надання безпосередньої допомоги та моніторинг ситуації. Крім того, внаслідок пошкодження інфраструктури та перебоїв у транспорті та зв’язку можуть виникнути додаткові матеріально-технічні перешкоди для здійснення соціальної роботи в таких регіонах.

Воєнний стан часто спричиняє різке збільшення кількості дітей та сімей, які потребують допомоги, що створює додаткове навантаження на соціальні служби та благодійні фонди. В умовах обмежених ресурсів (фінансових, матеріальних, кадрових) організації можуть зіткнутися з труднощами в наданні належного рівня послуг усім нужденним. Це може призвести до зниження якості та доступності соціальних послуг для внутрішньо переміщених дітей.

Робота з дітьми-переселенцями під час воєнного стану особливо емоційно та психологічно виснажує соціальних працівників. Постійний контакт із постраждалими дітьми, робота в небезпечних умовах і необхідність

швидко адаптуватися до мінливих обставин можуть призвести до підвищеного ризику вигорання та плинності кадрів. Це, у свою чергу, негативно впливає на сталість та ефективність соціальних послуг для внутрішньо переміщених дітей. Щоб подолати ці труднощі, благодійні фонди та інші організації, які працюють з дітьми ВПО під час війни, повинні розробити гнучкі стратегії та адаптувати свої програми до нових викликів. Зокрема, важливо налагодити співпрацю з місцевими громадами та волонтерами для забезпечення доступу до дітей у небезпечних регіонах, пошуку додаткових джерел фінансування та підтримки, приділити особливу увагу психологічній підтримці та профілактиці професійного вигорання серед соціальних працівників. Лише комплексний та адаптивний підхід забезпечить ефективну соціальну роботу з дітьми-переселенцями в складних умовах війни.

В умовах воєнного стану благодійні фонди та інші організації, які працюють з дітьми-переселенцями, повинні адаптувати свої форми та методи роботи до нових викликів та обмежень. Через обмежений фізичний доступ до дітей-переселенців у небезпечних регіонах та необхідність дотримання заходів безпеки, благодійним фондам варто активно розвивати дистанційні та онлайн форми надання соціальних послуг. Це може включати проведення онлайн-консультацій із психологами та соціальними працівниками, організацію освітніх та розважальних заходів через онлайн-платформи, створення телефонних «гарячих ліній» для надання інформаційно-психологічної підтримки тощо. Розвиток дистанційних послуг дає змогу охопити більшу кількість дітей-переселенців. та забезпечити безперервність допомоги в умовах обмеженої мобільності. В умовах воєнного стану діти-ВПО особливо вразливі до психологічних травм і стресових розладів. Тому благодійні фонди повинні активізувати роботу з профілактики та подолання травматичних переживань, а також забезпечити доступ до кваліфікованої психологічної допомоги. Це може включати організацію спеціалізованих тренінгів для соціальних працівників і психологів у сфері роботи з травмою, запровадження інноваційних методів психотерапії (наприклад, десенсибілізація та переробка

рухів очей – EMDR), створення груп взаємної підтримки для дітей і батьків тощо.

В умовах воєнного стану, що змінюються, благодійні фонди мають бути готові швидко адаптуватися до нових умов та потреб дітей-переселенців. Для цього потрібна гнучкість у плануванні та реалізації програм, а також мобільність у наданні допомоги. Зокрема, фонди можуть створювати мобільні команди, здатні швидко реагувати на кризові ситуації та надавати допомогу там, де вона найбільше потрібна. Також важливо налагодити співпрацю з місцевими громадами, волонтерами та іншими організаціями для забезпечення ефективної координації та швидкого реагування на виклики.

Адаптація форм і методів соціальної роботи до умов воєнного стану є необхідною умовою забезпечення ефективної підтримки дітей-переселенців, які опинилися у складних життєвих ситуаціях. Завдяки розвитку дистанційних послуг, збільшенню травматології та гнучкості надання допомоги благодійні організації можуть продовжувати виконувати свою місію та реагувати на нові виклики. Водночас важливо постійно відслідковувати зміни в ситуації та потребах внутрішньо переміщених дітей, щоб своєчасно адаптувати та вдосконалювати їхні програми та послуги.

В умовах воєнного стану ефективна співпраця благодійних фондів з державними та міжнародними організаціями набуває особливого значення для надання всебічної підтримки дітям-переселенцям. Для уникнення дублювання діяльності та максимально ефективного використання ресурсів благодійні фонди повинні активно співпрацювати з державними органами, такими як Мінсоцполітики, служби у справах дітей, а також з міжнародними організаціями, зокрема ЮНІСЕФ, УВКБ ООН, Міжнародною організацією Комітету Червоного Хреста тощо. Така співпраця може включати регулярний обмін інформацією про потреби дітей-переселенців, координацію надання послуг, спільне планування та реалізацію програм підтримки. Наприклад, за даними ЮНІСЕФ, станом на квітень 2023 року близько 3,3 млн дітей в Україні потребували гуманітарної допомоги внаслідок війни. Співпраця з державними

та міжнародними організаціями дозволяє благодійним фондам отримати додаткові кошти та підтримку для реалізації програм допомоги дітям-переселенцям. Зокрема, фонди можуть отримувати кошти від міжнародних донорів, гуманітарну допомогу (наприклад, психосоціальні набори, гігієнічні набори тощо), а також технічну підтримку та експертизу від міжнародних організацій. Так, за даними Міністерства соціальної політики України, станом на березень 2023 року міжнародні організації надали понад 158 тисяч продуктових наборів, які були так необхідні для підтримки внутрішньо переміщених осіб [8].

Важливу роль у просуванні прав та інтересів внутрішньо переміщених дітей на національному та міжнародному рівнях відіграють благодійні фонди. У співпраці з державними та міжнародними організаціями фонди можуть привернути увагу до проблем внутрішньо переміщених дітей, впливати на формування політики та законодавства, сприяти мобілізації ресурсів для підтримки цієї вразливої категорії. Наприклад, завдяки спільній діяльності благодійних фондів та міжнародних організацій вдалося спростити процедуру реєстрації народження дитини на тимчасово окупованих територіях України.

Варто зазначити, що в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну грантова діяльність благодійних фондів набула особливого розвитку. Завдяки підтримці міжнародних донорів та партнерів українські фонди змогли значно розширити програми допомоги дітям-переселенцям та реалізувати інноваційні проекти. Так, Український жіночий фонд у партнерстві з ЮНІСЕФ реалізував проект «Разом. Соціальні послуги для сімей у містах», яким охоплено понад 5000 дітей та їхніх батьків у 10 містах України [39]. Тому співпраця благодійних фондів з державними та міжнародними організаціями в умовах воєнного стану є необхідною умовою для забезпечення ефективної та всебічної допомоги дітям-переселенцям. Така співпраця дозволяє координувати зусилля, залучати додаткові ресурси та підтримувати права та інтереси цієї беззахисної категорії дітей. Розвиток

грантової діяльності відкриває нові можливості для благодійних фондів у реалізації проектів допомоги дітям, переміщеним у складних умовах війни.

Досвід соціальної роботи з дітьми-переселенцями під час воєнного стану в Україні дозволяє сформулювати низку висновків та рекомендацій, спрямованих на підвищення сталості та ефективності цієї діяльності. Для ефективної роботи під час воєнного стану благодійні фонди повинні інвестувати в розвиток своїх організаційних можливостей, включаючи стратегічне планування, управління ризиками, фінансову стабільність та адаптивність. Це дозволить фондам оперативно реагувати на зміни ситуації та потреб внутрішньо переміщених дітей, а також забезпечити безперервність надання послуг. Наприклад, благодійний фонд «Право на захист» розробив стратегію розвитку на 2021-2023 роки, яка враховує виклики воєнного стану та спрямована на посилення організаційного потенціалу фонду [1]. Робота з дітьми-переселенцями в умовах воєнного стану вимагає від фахівців соціальної роботи додаткових знань, навичок та емоційної стійкості. Благодійні фонди повинні надавати своїм співробітникам можливість постійного професійного розвитку, в тому числі шляхом участі в тренінгах, семінарах, менторських програмах та обміні досвідом. Також слід звернути увагу на психологічний супровід спеціалістів, профілактику професійного вигорання та вторинної травми. Наприклад, Міжнародна організація з міграції (МОМ) регулярно проводить тренінги для українських спеціалістів з питань психосоціальної підтримки та травматологічної роботи [52].

Ефективна соціальна робота з внутрішньо переміщеними дітьми неможлива без підтримки та участі місцевих громад та широкої громадськості. Благодійні фонди мають активно спілкуватися з суспільством, інформувати про потреби дітей-переселенців, залучати людей до волонтерської, благодійної та адвокаційної діяльності. Використання соціальних мереж, інформаційних кампаній та публічних заходів може допомогти мобілізувати додаткові ресурси та створити сприятливе середовище для інтеграції внутрішньо переміщених дітей. Так, благодійний фонд «Боржавська надія» активно

залучає суспільство до своїх програм захисту дітей, зокрема через благодійні акції та кампанії в соціальних мережах.

Досвід соціальної роботи з дітьми ВПО під час воєнного стану в Україні є унікальним і цінним для інших країн та організацій, які стикаються з подібними викликами. Благодійні фонди повинні приділяти увагу документуванню своєї практики, досягнень і отриманих уроків, а також поширенню цього досвіду на національному та міжнародному рівнях. Участь у конференціях, публікація статей та методичних матеріалів, проведення навчальних візитів та обмінів можуть сприяти розвитку професійного середовища та покращенню якості соціальної роботи з дітьми-переселенцями. Так, Український фонд «Благополуччя дітей» спільно з ЮНІСЕФ розробили посібник «Соціально- педагогічна робота з дітьми в конфліктний та постконфліктний періоди», у якому узагальнено передовий досвід та рекомендації для фахівців [24]. Застосування цих рекомендацій дозволить благодійним фондам підвищити сталість та ефективність соціальної роботи з дітьми, переміщеними в умовах війни, а також забезпечити довготривалу підтримку та успішну інтеграцію цих дітей у мирне життя.

Отже, воєнний стан створює значні виклики для соціальної роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб, зокрема поглиблення психологічної травми, порушення нормального життя, підвищення ризику насильства та експлуатації, а також труднощі доступу до дітей, брак ресурсів та психологічне навантаження на фахівців.

2.4. Професійна компетентність фахівців соціальної роботи у наданні соціальної допомоги дітям ВПО в благодійних фондах

В умовах повномасштабної війни в Україні особливого значення набувають професійні компетенції фахівців із соціальної роботи, які працюють з дітьми внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах. Специфіка роботи з цією категорією вимагає не лише базових знань і

професійних навичок, а й глибокого розуміння травматичних переживань, володіння кризовим консультуванням і методами психосоціальної підтримки [26].

Відсутність відповідної кваліфікації може призвести до повторної травматизації дитини та погіршення її психоемоційного стану [69]. Більшість благодійних фондів працює за рахунок дотацій, що висуває додаткові вимоги до професійної підготовки спеціалістів та дотримання міжнародних стандартів допомоги [70].

Базові професійні компетентності фахівця із соціальної роботи формуються незалежно від сфери зайнятості (державна чи недержавна) і включають декілька ключових елементів. Основою професійної діяльності є теоретичне навчання, що здійснюється у вищих навчальних закладах і включає розуміння сутності соціальної роботи, типології клієнтів, методів і технологій професійного втручання [56].

Практична складова компетентності передбачає наявність досвіду роботи з клієнтами, який може бути набутий під час навчальних практик або волонтерської діяльності. Особливе значення мають комунікативні навички, які забезпечують ефективну взаємодію як з отримувачами послуг, так і зі стейкхолдерами [69].

Організаційні компетентності включають здатність до планування робочого часу, пріоритезації завдань та гнучкого реагування на зміни у професійних ситуаціях, що особливо важливо через відсутність чітко регламентованих алгоритмів дій при роботі з людьми [18].

Діти ВПО складають особливу категорію бенефіціарів соціальних послуг, оскільки мають досвід вимушеного переміщення, втрати звичного середовища, соціальних зв'язків, а в деяких випадках - травматичний досвід перебування в окупації [28; 65]. Розуміння особливостей травматичного досвіду дозволяє фахівцю правильно будувати взаємодію та уникати ретравматизації.

Навички кризового консультування є важливим елементом компетентності фахівця і включають активне слухання, прийоми стабілізації емоційного стану, методи роботи з тривогою, а також психопедагогічні навички дітей і батьків [9]. Серед основних методів психосоціальної підтримки варто назвати техніки арт-терапії, ігротерапію, групову роботу та техніки саморегуляції. У своїй роботі фахівець має розуміти специфіку адаптації ВПО, яка проходить етапи від гострого стресу та дезорієнтації до поступової стабілізації, інтеграції в нове середовище та створення нових соціальних зв'язків [61]. Основою соціальної роботи з внутрішньо переміщеними дітьми є конфіденційність, оскільки вона забезпечує психологічну безпеку та довіру у професійних стосунках. Розголошення персональних даних може призвести до стигматизації та ускладнити процес адаптації.

Повага до гідності та відсутність дискримінації є основними принципами, які забезпечують рівний доступ до послуг та рівне ставлення незалежно від походження, статусу чи обставин переміщення [48]. Професійні межі забезпечують здорові трудові стосунки, запобігають емоційному вигоранню спеціаліста та підтримують об'єктивність у наданні допомоги, що особливо важливо при роботі з уразливими категоріями населення.

Культурна чутливість відрізняється від недискримінації тим, що передбачає активне врахування культурних особливостей, традицій і цінностей клієнтів. Йдеться не лише про відсутність упереджень, а й про здатність адаптувати методи роботи до культурного контексту родини ВПО. Важливо враховувати релігійні обмеження, культурні традиції та специфіку виховання, адаптуючи методи роботи до культурного контексту, що сприяє формуванню довіри та підвищує ефективність допомоги [69].

Важливим аспектом роботи з ВПО є культурна специфіка регіонів України. Особливості діалекту, місцеві традиції та звичаї можуть створювати певні перешкоди у спілкуванні. Тому фахівець повинен знати регіональну специфіку мови, враховувати відмінності в традиціях і звичаях різних регіонів,

допомагати дітям і сім'ям адаптуватися в новому мовно-культурному середовищі. За потреби соціальний працівник може виступати «культурним транслятором» між внутрішньо переміщеною особою та місцевою громадою. Особливо це важливо при переїзді зі сходу на захід України, де найбільш помітні мовні та культурні відмінності.

Професійний розвиток фахівця із соціальної роботи з дітьми ВПО є безперервним процесом, зумовленим постійними змінами ситуації та появою нових викликів [70]. Постійний професійний розвиток включає участь у тренінгах, вебінарах, вивчення нових методів роботи та обмін досвідом з колегами.

Супервізія є надзвичайно важливим інструментом профілактики професійного вигорання [18]. В умовах інтенсивної роботи з дітьми та сім’ями після травм супервізійний супровід дозволяє працювати зі складними випадками, отримати професійний супровід, знизити емоційне напруження та зберегти працездатність спеціаліста. Участь у супервізійних групах забезпечує не лише професійний розвиток, а й емоційну стабільність фахівця, що безпосередньо впливає на якість обслуговування.

Таким чином, професійні компетенції фахівців із соціальної роботи у сфері надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним дітям у благодійних фондах полягають у володінні базовими теоретичними знаннями та практичними навичками у сфері соціальної роботи, розумінні специфіки травматичного досвіду внутрішньо переміщених дітей та оволодіння методами кризового консультування. Важливими елементами є дотримання етичних принципів, включаючи конфіденційність, повагу до гідності та відсутність дискримінації, культурну чутливість та врахування регіональних особливостей у роботі з переміщеними сім’ями, здатність встановлювати та підтримувати професійні межі у роботі з уразливими категоріями. Постійний професійний розвиток та участь у супервізіях, вміння працювати в міждисциплінарній команді та взаємодіяти з різними стейкхолдерами. Комплекс цих компетенцій

забезпечує якість соціальних послуг та сприяє ефективній адаптації та реабілітації дітей-переселенців у нових умовах життя.

На основі викладеного матеріалу в другому розділі, можна сформулювати такі ключові висновки.

Правове регулювання соціальної роботи з дітьми ВПО спирається на комплексну трирівневу систему нормативно-правових актів, що включає міжнародні документи, які встановлюють загальні стандарти захисту прав дітей та ВПО, національне законодавство України у сфері регулювання прав внутрішньо переміщених осіб та охорони дитинства, а також спеціальне законодавство щодо діяльності благодійних фондів. Така правова база формує міцний фундамент для здійснення соціальної роботи та захисту прав дітей ВПО в умовах воєнного стану.

Організація соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах характеризується системністю та багатовекторністю, охоплюючи психосоціальну підтримку, сприяння адаптації та інтеграції, освітню підтримку та інші форми допомоги. Ефективність роботи забезпечується через професійну компетентність фахівців, дотримання етичних норм, індивідуальний підхід та міждисциплінарну взаємодію, а також постійний моніторинг та оцінку результативності послуг.

Особливу роль у забезпеченні якісної соціальної допомоги відіграють професійні компетенції фахівців із соціальної роботи, які включають ґрунтовну теоретичну підготовку та практичні навички, розуміння специфіки травматичного досвіду та володіння методами кризового консультування, дотримання етичних принципів, культурну чутливість та здатність встановлювати професійні межі. Важливими елементами професійної компетентності є також постійний професійний розвиток, участь у супервізіях та навички міждисциплінарної взаємодії.

Український досвід соціальної роботи з дітьми ВПО в умовах воєнного стану демонструє унікальні підходи до вирішення комплексних проблем. Значним досягненням у цій сфері стало створення методичних матеріалів,

зокрема посібника "Соціально-педагогічна робота з дітьми в конфліктний та постконфліктний періоди", розробленого Українським фондом «Благополуччя дітей» спільно з ЮНІСЕФ, що відображає накопичений практичний досвід та пропонує дієві інструменти для роботи.

Воєнний стан створює додаткові виклики для соціальної роботи, що вимагає від фахівців особливої професійної підготовки та психологічної стійкості. Серед основних труднощів варто відзначити поглиблення психологічних травм у дітей, порушення звичного способу життя, підвищені ризики насильства та експлуатації, обмежений доступ до благоотримувачів, дефіцит ресурсів та емоційне вигорання фахівців. Подолання цих викликів потребує постійного вдосконалення методів роботи та професійного розвитку спеціалістів.

Таким чином, другий розділ всебічно розкриває практичні аспекти організації соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах, наголошуючи на важливості професійних компетенцій фахівців як ключового фактору ефективності такої роботи. Комплексне поєднання нормативно-правової бази, системного підходу до організації допомоги та високого рівня професіоналізму фахівців створює надійну основу для якісної соціальної підтримки дітей ВПО в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 3
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ БЛАГОДІЙНИМИ ФОНДАМИ ДІТЯМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

3.1. Організація емпіричного дослідження діяльності благодійних фондів у контексті надання послуг дітям ВПО в Запоріжжі

Важливим етапом написання магістерської роботи є проведення емпіричного дослідження. Це ключовий елемент наукової роботи, який дозволяє перевірити теоретичні знання на практиці та отримати нові дані з досліджуваної теми. Емпіричне дослідження не лише збагачує роботу важливою інформацією, але й сприяє розвитку аналітичних здібностей магістранта та формуванню його професійних компетенцій. Проведення таких досліджень дає можливість зробити внесок у наукову сферу, потенційно впливаючи на практику роботи в обраній галузі. У контексті вивчення діяльності благодійних фондів у сфері надання послуг дітям внутрішньо переміщених осіб (ВПО) особливого значення набувають емпіричні дослідження. Це дозволяє отримати актуальні дані про реальний стан справ, виявити проблеми та потреби, визначити можливі шляхи оптимізації допомоги цій беззахисній категорії населення.

Таким чином, емпіричне дослідження є не просто академічною вимогою, а важливим інструментом для глибшого розуміння досліджуваної проблеми та пошуку ефективних рішень у сфері соціальної роботи з дітьми ВПО.

Емпіричне дослідження, соціальної роботи по темі «Соціальна робота з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах» проводилось під час виробничої практики в Благодійній організації «БФ «Карітас Запоріжжя». Вибір цієї організації як майданчика для дослідження

був обумовлений її значною роллю у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам у регіоні, особливо дітям.

Збір даних відбувався у контексті підготовки до майстер-класу для дітей ВПО. Такий підхід створив сприятливі умови для дослідження. По-перше, це забезпечило природне та комфортне середовище для учасників - дітей та їхніх батьків. По-друге, дозволило отримати безпосередній доступ до цільової аудиторії дослідження - сімей ВПО, які користуються послугами фонду.

Крім того, проведення дослідження в такому контексті надало можливість спостерігати за реальною взаємодією між працівниками благодійного фонду та бенефіціарами. Це дозволило отримати більш глибоке розуміння процесів надання допомоги та оцінити її ефективність безпосередньо у польових умовах.

Важливо відзначити, що таке поєднання дослідницької діяльності з практичною роботою в рамках виробничої практики сприяло не лише збору необхідних даних, але й розвитку професійних навичок мене,як дослідника. Це дозволило на власному досвіді зрозуміти специфіку роботи благодійних організацій з дітьми ВПО.

Обраний формат дослідження дав змогу зібрати актуальну інформацію про реальні потреби дітей ВПО та оцінити якість і релевантність послуг, що надаються благодійним фондом. Такий підхід забезпечив отримання даних, які мають високу практичну цінність для розробки рекомендацій щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО.

У нашому емпіричному дослідженні взяли участь представники різних груп, безпосередньо пов'язаних з наданням та отриманням послуг для дітей внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у Запоріжжі. Загалом у дослідженні взяли участь 17 осіб, серед яких діти ВПО: 9 учасників (ця група є основним фокусом нашого дослідження, оскільки саме на задоволення потреб цих дітей спрямована діяльність благодійного фонд); батьки дітей ВПО: 7 учасників (залучення батьків дозволило отримати більш повну картину ситуації, враховуючи їхнє бачення потреб дітей, взаємодію батьків з дітьми в процесі

надіння послуг, та оцінку батьками та дітьми послуг, що надаються) та представник благодійного фонду: керівниця дитячого відділу БФ «Карітас Україна Запоріжжя» (її участь забезпечила можливість отримати інформацію з точки зору організації, яка надає послуги).

Критерії відбору учасників були досить широкими, що дозволило охопити різноманітні випадки та досвіди. Основним критерієм була належність до категорії внутрішньо переміщених осіб. Це забезпечило релевантність вибірки для цілей нашого дослідження. В організації загальна кількість дітей ВПО, що отримують послуги сягає іноді 60, іноді лише до 30, все залежить від багатьох причин, наприклад від безпекової ситуації та від кількості нових ВПО в місті. Протягом конкретного майстер класу було лише 9 дітей, так як на подібні заходи зазвичай організація не запрошує більше 10, щоб зберегти індивідуальний підхід.

Ця бесіда була спрямована на обговорення кількох ключових аспектів роботи з сім'ями ВПО, а саме потреби сімей ВПО, з якими працює фонд, специфічні потреби батьків з числа ВПО та труднощі, з якими стикаються як бенефіціари, так і співробітники фонду в процесі надання допомоги.

Такий формат дозволив отримати більш глибоку та контекстуальну інформацію, яка може бути особливо цінною для розуміння складності роботи з ВПО та їхніми дітьми. Неформальний характер бесіди створив можливість для більш відвертого обміну думками та спостереженнями, які могли б бути втрачені при використанні структурованої анкети.

Детальний аналіз результатів цієї бесіди, разом з даними, отриманими від анкетування дітей та батьків, буде представлений у наступному підрозділі «Аналіз результатів емпіричного дослідження». Ця комбінація методів - анкетування бенефіціарів та неформальна бесіда з працівниками фонду - дозволила отримати всебічну картину ситуації, поєднуючи кількісні дані з якісними інсайтами від професіоналів, які безпосередньо працюють з цільовою аудиторією.

Розробка анкет і підготовка дослідження були проведені під час виробничої практики в червні 2024 року. Процес підготовки зайняв 5 днів, що дозволило ретельно продумати всі аспекти дослідження. Дослідження було проведено після майстер класу.

Майстер-клас із плетіння браслетів дружби тривав близько години – цього вистачило, аби діти не втомилися, а завершили роботу. Для початку ярозклала все необхідне: кольорові нитки, ножиці, скотч для кріплення. Потім запропонувала кожній дитині вибрати 3-4 кольори ниток, які найбільше сподобалися. Це був важливий момент, тому що діти відчували, що мають вибір і контроль над процесом.

Почалось все з демонстрації як відміряти потрібну довжину – приблизно від плеча до кінчиків пальців приблизно 60-70 сантиметрів. Потім, як скласти нитки, зав’язати на одному кінці вузлик і приклеїти до столу, щоб було зручно плести. Дітям дуже сподобався цей момент підготовки – вони точно повторювали кожен крок.

Сам процес плетіння починався з простого візерунка «коса» – це базова техніка, яку легко освоїти. Хтось зрозумів відразу, комусь знадобилося більше часу – і це нормально.

Коли діти опанували базову техніку, то продовжували створювати прості візерунки, змінюючи кольори. Під час роботи завжди хвалила старання кожної дитини, відзначала, які гарні кольори вони обрали. Часто діти починали розмовляти між собою, обговорюючи, кому який браслет подарувати – це створювало теплу, дружню атмосферу.

Наприкінці заняття допомогла закріпити вузликами готові браслети. Дуже важливо, щоб кожна дитина пішла з готовою роботою – це давало відчуття успіху та задоволення. На завершення запропонувала дітям показати один одному свої браслети та розповісти, що було найцікавіше у процесі створення. Такий майстер-клас не тільки навчив нової рукоділля, а й допоміг дітям розслабитися, відволіктися від тривожних думок та отримати позитивні емоції від творчого процесу.

Процес безпосереднього опитування тривав 20 хвилин, неформальна розмова з представником фонду також тривала 20 хвилин. Такі стислі часові рамки дозволили ефективно зібрати необхідні дані, не обтяжуючи учасників дослідження.

Особливу увагу було приділено забезпеченню анонімності та конфіденційності учасників дослідження. Опитування були повністю анонімними. Були створені умови для приватного заповнення анкет дорослими учасниками – вони мали можливість вийти в окремий куток кімнати для їх заповнення. Діти заповнювали анкети окремо від дорослих після детального пояснення дослідником питань. Усі заповнені опитування збирали в загальну папку, яку потім змішували, що унеможливлювало ідентифікацію конкретних респондентів. Такий підхід забезпечив високий рівень конфіденційності та створив атмосферу довіри, сприяючи чесним та щирим відповідям.

Варто відзначити деякі обмеження цього дослідження. Найважливішим з них є відносно невелика вибірка учасників, що є результатом обмежених ресурсів для проведення та розробки результатів більшого дослідження. Це може вплинути на репрезентативність отриманих даних і обмежити можливість широких узагальнень. Проте навіть така спроба дозволяє отримати цінну інформацію про ситуацію з наданням послуг внутрішньо переміщеним дітям у конкретному контексті.

Для аналізу отриманих даних планується використовувати комбінацію кількісних і якісних методів. Кількісні дані опитувань будуть оброблені за допомогою описової статистики, яка дозволить виявити основні тенденції та закономірності. Метод контент-аналізу буде застосовано до якісних даних, отриманих із запитань відкритої анкети та неформальних інтерв'ю.

Це дозволить визначити ключові теми та проблеми, які хвилюють учасників дослідження. Поєднання цих методів забезпечить комплексний аналіз зібраної інформації та допоможе сформулювати обґрунтовані висновки та рекомендації. Таким чином, у «БО «БФ «Карітас Запоріжжя» було

організовано емпіричне дослідження за комплексною методикою, яке включало опитування батьків та дітей внутрішньо переміщених осіб, а також проведення неформального інтерв'ю з працівниками дитячого відділу. Дослідження проводилось відповідно до етичних стандартів.

3.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження діяльності благодійних фондів у контексті надання послуг дітям ВПО в Запоріжжі

У цьому підрозділі ми зробимо детальний аналіз результатів емпіричного дослідження, проведеного в рамках вивчення діяльності благодійних фондів з надання послуг дітям внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у Запоріжжі. Дослідження було проведено на базі БО «БФ «Карітас Запоріжжя» і мало на меті краще зрозуміти потреби і проблеми дітей ВПО, що в подальшому допоможе більш ефективно їх вирішувати.

Аналіз результатів дослідження є комплексним і включає не лише розгляд безпосередніх даних анкетування батьків, дітей та інформації, отриманої під час неформальної бесіди. Значна увага приділяється також контекстуальним факторам та процесуальним аспектам збору даних. Це передбачає врахування таких елементів, як атмосфера під час проведення дослідження, емоційний стан та загальний настрій учасників, їхнє ставлення до процесу опитування, а також інші релевантні спостереження, зроблені дослідником у ході польових робіт.

Такий цілісний підхід до аналізу даних дозволяє глибше зрозуміти контекст, в якому відбувалося дослідження, та врахувати потенційний вплив цих факторів на отримані результати. Включення цих аспектів до аналізу підвищує валідність та надійність дослідження, а також забезпечує більш ґрунтовну інтерпретацію даних.

Завдяки поєднанню аналізу безпосередніх відповідей учасників з рефлексією над контекстуальними та процесуальними особливостями дослідження, ми отримуємо більш цілісну картину потреб і проблем дітей

ВПО, а також ролі БО «БФ «Карітас Запоріжжя» у їх вирішенні. Такий підхід дозволяє сформулювати більш обґрунтовані та практично значущі висновки і рекомендації за результатами дослідження.

Розуміння контексту та процесу збору даних є важливим аспектом аналізу результатів дослідження. Реакція батьків на пропозицію взяти участь в анкетуванні та їхня поведінка під час заповнення анкет можуть надати цінні інсайти для інтерпретації отриманих даних.

Коли батькам було запропоновано взяти участь в анкетуванні, вони одразу погодилися, зазначивши, що їм часто доводиться давати зворотній зв'язок у формі анкет. Це свідчить про те, що батьки вже мають досвід участі в подібних опитуваннях і розуміють їхню важливість для покращення якості послуг, що надаються благодійними організаціями.

Водночас, деякі батьки висловили занепокоєння щодо конфіденційності та анонімності анкетування. Вони цікавилися, чи будуть представники БО «БФ «Карітас Запоріжжя» безпосередньо читати їхні відповіді, та як саме потрібно відповідати на питання, щоб не зашкодити подальшій можливості отримувати допомогу та послуги від фонду. Ці побоювання можуть свідчити про певну вразливість та залежність сімей ВПО від підтримки благодійних організацій, а також про потенційний вплив цих факторів на щирість та відвертість відповідей.

Після отримання запевнень у анонімності анкетування та використанні результатів лише в узагальненому вигляді для наукових цілей, всі батьки погодилися взяти участь у дослідженні. Під час заповнення анкет вони загалом демонстрували спокійний емоційний стан, що може свідчити про довіру до дослідника та процесу опитування.

Цікавим спостереженням є те, що батьки прагнули заповнювати анкети у віддалених кутках приміщення. Це може вказувати на бажання забезпечити приватність та конфіденційність своїх відповідей, навіть попри запевнення в анонімності опитування. Така поведінка може бути пов'язана з делікатністю

теми дослідження та прагненням батьків убезпечити себе від потенційних ризиків.

Урахування цих контекстуальних факторів та процесуальних особливостей збору даних дозволяє краще зрозуміти умови, в яких відбувалося анкетування, та потенційний вплив цих факторів на відповіді учасників. Це, в свою чергу, сприяє більш ґрунтовній та валідній інтерпретації отриманих результатів.

Реакція дітей на пропозицію взяти участь в анкетуванні та їхнє ставлення до процесу заповнення анкет є також важливими факторами, які варто врахувати при аналізі результатів дослідження. Діти здивувалися, щодо пропозиції пройти анкетування та прокоментували, що зазвичай це роблять їхні батьки, це може свідчити про те, що діти не часто залучаються до подібних опитувань. Це підкреслює важливість даного дослідження, яке безпосередньо враховує думки та досвід дітей ВПО.

Перед проведенням анкетування серед дітей було отримано інформовану згоду від їхніх батьків, що відповідає етичним принципам проведення досліджень за участю неповнолітніх. Ознайомлення батьків з варіантом анкети для дітей забезпечило прозорість процесу та дозволило їм прийняти зважене рішення щодо участі їхніх дітей у дослідженні.

Під час пояснення процедури проходження анкетування діти проявили уважність, що свідчить про їхню зацікавленість та готовність до участі. Єдине уточнююче запитання стосувалося творчого завдання - намалювати свої враження від занять. Це показує, що діти серйозно поставилися до цього питання і хотіли зрозуміти, що саме від них очікується. Надані пояснення щодо можливих варіантів малюнку (асоціації із заняттями, картинка, що передає враження тощо) допомогли дітям зорієнтуватися у виконанні цього завдання.

Діти швидко відповіли на перші 4 питання, це може вказувати на те, що питання були сформульовані зрозуміло та відповідали віковим особливостям респондентів. Водночас, вони ретельно підбирали інструменти для

малюнків(олівці, фломастери, ручки) та тривалий час роздумували над тим, що саме намалювати, це може свідчити про серйозне ставлення дітей до творчого завдання. Це підкреслює важливість включення таких інтерактивних елементів в анкети для дітей, оскільки вони дозволяють отримати більш глибоку та різнобічну інформацію про їхній досвід та враження.

Загалом, за спостереженнями, дітям сподобався досвід участі в анкетуванні. Цікавим спостереженням є те, що діти, незалежно від віку, розуміли концепцію анонімності і не показували свої малюнки одне одному. Це свідчить про усвідомлення ними важливості конфіденційності та поваги до приватності, що є важливими етичними принципами проведення досліджень.

Врахування цих спостережень та контекстуальних факторів збагачує аналіз результатів дослідження та дозволяє краще зрозуміти особливості отриманих даних. Це, в свою чергу, сприяє формулюванню більш обґрунтованих висновків та рекомендацій за результатами дослідження.

Розглянемо результати анкетування батьків дітей ВПО, проведеного в рамках емпіричного дослідження діяльності БО «БФ «Карітас Запоріжжя». Аналіз отриманих даних дозволяє зробити ряд важливих висновків щодо демографічних характеристик цільової аудиторії, ефективності послуг фонду та актуальних потреб сімей ВПО. В таблиці 3.1 «Результати анкетування батьків», наведено узагальнені результати, які більш широко проаналізуємо нижче (див. табл.. 1. Додаток Ґ).

Отже, демографічний аналіз вибірки показав, що опитуванням було охоплено сім'ї з дітьми різних вікових категорій (від 3 до 14 років), з приблизно рівним розподілом за статтю (4 дівчинки та 3 хлопчики). Переважають повні сім'ї (71,4%), проте присутні й неповні (28,6%), що вказує на необхідність диференційованого підходу до надання послуг. Важливо відзначити, що більшість респондентів (57,1%) перебувають у статусі ВПО більше року, а 28,6% - понад два роки. Це свідчить про тривалий характер процесу адаптації та інтеграції, що потребує довгострокових програм підтримки.

Аналіз джерел інформації про послуги «БФ «Карітас» виявив, що найефективнішими каналами комунікації є рекомендації інших ВПО або знайомих (42,9%) та інтернет і соціальні мережі (42,9%). Це підкреслює важливість «сарафанного радіо» та онлайн-присутності для поширення інформації про діяльність фонду. Дані щодо частоти відвідування заходів демонструють різноманітність потреб та можливостей сімей: 28,6% відвідують заходи кілька разів на тиждень, 28,6% - кілька разів на місяць, 42,9% - час від часу. Ця інформація може бути використана для оптимізації графіку та формату надання послуг.

Важливим аспектом дослідження є виявлення основних проблем та викликів, з якими стикаються діти ВПО. Найчастіше згадуваними є психологічні проблеми (71,4% відповідей), соціальні труднощі (57,1%) та освітні виклики (28,6%). Ці дані підтверджують необхідність комплексного підходу до підтримки дітей ВПО, з особливим акцентом на психосоціальну допомогу.

Оцінка ефективності послуг «БФ «Карітас» демонструє високий рівень задоволеності: 100% опитаних батьків охарактеризували допомогу як "дуже корисну і ефективну". Це свідчить про відповідність послуг фонду потребам цільової аудиторії. Аналіз змін у дітях після отримання допомоги підтверджує позитивний вплив програм фонду: 71,4% батьків відзначили покращення емоційного стану дітей, 57,1% - розширення кола спілкування, 28,6% - розвиток творчих здібностей та навичок.

Дослідження виявило різний рівень залучення батьків до процесу адаптації та інтеграції дітей: 42,9% відвідують групові заходи разом з дітьми, 28,6% підтримують ініціативи та захоплення дітей, але 28,6% не мають можливості активного залучення. Це вказує на необхідність розробки гнучких форм участі для батьків та посилення роботи з сім'ями в цілому.

Аналіз додаткових потреб сімей ВПО показав, що найбільш затребуваними є розширення психологічної підтримки та консультування (42,9%), допомога в організації змістовного дозвілля (42,9%) та більше

можливостей для неформальної освіти та розвитку навичок (28,6%). Ці дані можуть бути використані для вдосконалення існуючих та розробки нових програм підтримки.

Важливо відзначити, що більшість опитаних сімей (57,1%) беруть участь у програмах інших громадських або благодійних організацій, окрім «БФ «Карітас». Це свідчить про комплексний підхід сімей до отримання підтримки та підкреслює важливість координації між різними організаціями, що надають допомогу ВПО.

Узагальнюючи результати анкетування, можна зробити висновок про високу ефективність послуг БО «БФ «Карітас Запоріжжя» у задоволенні ключових потреб дітей ВПО та їхніх сімей. Особливо важливими виявляються програми психологічної підтримки та соціальної адаптації. Водночас, дослідження виявило потребу в розширенні можливостей для неформальної освіти, організації дозвілля та посилення роботи з батьками.

У рамках вивчення ефективності діяльності БО «БФ «Карітас Запоріжжя» було проведено анкетування дітей з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які користуються послугами фонду. У дослідженні взяли участь 9 дітей різного віку, що дозволило отримати цінні інсайти щодо сприйняття дітьми програм та заходів, організованих фондом. На основі узагальнених результатів представлених в таблиці 3.1 «Результати анкетування дітей», ми нижче зробимо більш детальний аналіз.

Аналіз вікової структури респондентів показав, що більшість опитаних дітей (6 з 9) належать до молодшої вікової категорії 6-9 років. Ця група є найбільш представленою у вибірці, що може свідчити про особливу увагу фонду до роботи з дітьми молодшого шкільного віку або зацікавленість батьків та дітей саме такого віку у участі в заходах, що організовую фонд. Також у дослідженні взяла участь одна дитина 10-12 років, що дозволяє частково врахувати думку дітей середнього шкільного віку. Цікаво відзначити, що дві наймолодші дитини (5 та 5,5 років) також були включені до опитування

Таблиця 3.1

Результати анкетування дітей

Питання	Варіанти відповідей	Кількість	Відсоток
1. Вік	3-6 років	3	43%
	7-10 років	3	43%
	11-14 років	2	29%
2. Чи подобається відвідувати заходи	Подобається	5	71%
	Нейтрально	2	29%
3. Чи допомогли заняття знайти друзів та почуватися краще?	Подобається	5	71%
	Частково	1	14%
	Ні	1	14%
4. Чи хочеш більше бувати в БО «БФ «Карітас Запоріжжя»	Так	3	43%
	Нейтрально	4	57%

незважаючи на те, що їхній вік був нижчим за запропоновані в анкеті категорії.

Це може вказувати на гнучкість підходу фонду до роботи з дітьми різного віку та на важливість врахування думок навіть наймолодших учасників програм.

Одним з найбільш вражаючих результатів дослідження стало одностайно позитивне ставлення дітей до заходів та програм, організованих БО «БФ «Карітас». Усі 9 дітей, незалежно від віку, обрали позитивний смайлик, відповідаючи на питання про те, чи подобається їм відвідувати заходи фонду. Це свідчить про високу якість та привабливість програм, їхню відповідність інтересам та потребам дітей різного віку. Такий результат є особливо важливим у контексті роботи з дітьми ВПО, для яких створення комфортного та привабливого середовища є критичним фактором успішної адаптації на новому місці.

Оцінюючи вплив занять на соціалізацію та емоційний стан, більшість дітей (7 з 9) відзначили значний позитивний ефект. Вони вказали, що заняття та підтримка від БО «БФ «Карітас» допомогли їм знайти нових друзів та почуватися краще. Це є надзвичайно важливим показником, враховуючи складні обставини, з якими стикаються діти ВПО. Здатність програм фонду

сприяти формуванню нових соціальних зв'язків та покращенню емоційного стану дітей свідчить про їхню високу ефективність у вирішенні ключових психосоціальних проблем цільової аудиторії.

Варто зазначити, що одна дитина вказала на помірний вплив занять на соціалізацію та самопочуття, а ще одна обрала негативну відповідь. Ці випадки заслуговують на окрему увагу та можуть вказувати на необхідність індивідуального підходу до потреб кожної дитини. Можливо, ці діти потребують додаткової підтримки або адаптації програм до їхніх специфічних потреб.

Особливо позитивним результатом є те, що всі опитані діти висловили бажання частіше відвідувати заходи БО «БФ «Карітас». Це свідчить про високу привабливість програм фонду, їхню здатність створювати позитивний досвід для дітей та відповідати їхнім потребам у безпечному, цікавому та розвиваючому середовищі. Такий результат є особливо цінним, враховуючи складні життєві обставини дітей ВПО та потенційні психологічні труднощі, з якими вони можуть стикатися.

Аналіз малюнків, створених дітьми для передачі їхніх вражень від занять, надає додаткові якісні дані, які збагачують розуміння дитячого досвіду. Переважання позитивних образів – усміхнених облич, сердечок, яскравих кольорів – свідчить про загальне позитивне емоційне забарвлення досвіду дітей. Часте зображення сердечок може вказувати на відчуття любові, піклування та підтримки, які діти отримують під час занять.

Цікаво відзначити, що деякі діти зобразили конкретні елементи занять, такі як кубики LEGO. Це може свідчити про значущість певних активностей у досвіді дітей та їхню здатність запам'ятовуватися. Використання конструкторів та інших розвиваючих ігор у програмах фонду, ймовірно, відіграє важливу роль у створенні позитивного досвіду для дітей.

Зображення тварин (собачки, рибка) у малюнках може інтерпретуватися як відображення комфортної, дружньої атмосфери на заняттях. Тварини часто асоціюються у дітей з почуттям безпеки, любові та прийняття, що може

вказувати на те, що діти відчувають ці емоції під час участі у програмах фонду.

Використання яскравих кольорів у більшості малюнків також є позитивним показником. Яскраві кольори часто асоціюються з позитивними емоціями, енергією та оптимізмом. Це може свідчити про те, що заняття в БО «БФ «Карітас» викликають у дітей піднесений настрій та позитивні асоціації.

Загалом, результати анкетування дітей ВПО демонструють високу ефективність програм БО «БФ «Карітас Запоріжжя» у створенні позитивного, підтримуючого середовища для дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах. Програми фонду не лише подобаються дітям, але й мають значний позитивний вплив на їхню соціалізацію та емоційний стан. Це є критично важливим для успішної адаптації та інтеграції дітей ВПО у нових умовах.

У рамках дослідження було також проведено неформальну бесіду з керівницею дитячого відділу БО «БФ «Карітас Запоріжжя», яка має значний досвід роботи з сім'ями ВПО та їхніми дітьми.

Респондентка зазначила, що її досвід роботи з сім'ями ВПО охоплює період у 4 роки, що свідчить про тривалу залученість фонду до вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб. Це дозволяє простежити еволюцію потреб бенефіціарів та адаптацію програм фонду до змінних умов.

Особливу увагу було приділено змінам, що відбулися після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Керівниця відзначила значне збільшення кількості бенефіціарів, що призвело до необхідності адаптації формату роботи. Це спостереження підкреслює масштабність проблеми внутрішнього переміщення та зростаючу роль благодійних організацій у наданні підтримки постраждалому населенню.

Аналіз еволюції потреб бенефіціарів демонструє чітку динаміку. На початковому етапі пріоритетом була гуманітарна допомога та кризове психологічне втручання. Це відповідає класичній моделі реагування на

надзвичайні ситуації, де першочерговим завданням є забезпечення базових потреб та стабілізація психологічного стану постраждалих.

З часом, завдяки міжнародним грантам, фонд зміг розширити спектр послуг, включивши навчальні та арттерапевтичні заходи. Це свідчить про перехід від суто кризового реагування до більш комплексної підтримки, спрямованої на довгострокову адаптацію та розвиток бенефіціарів.

Цікавим спостереженням є зміна ставлення батьків до участі дітей у програмах фонду. Початкова неохота змінилася на активну зацікавленість, що може свідчити про зростання довіри до організації; усвідомлення важливості психосоціальної підтримки для дітей та задоволення базових потреб, що дозволило зосередитися на інших аспектах розвитку дітей.

Феномен «колекції поробок», згаданий респонденткою, є цікавим якісним показником ефективності програм. Бажання дітей залишити «свою часточку» в організації може інтерпретуватися як формування емоційного зв'язку з фондом, відчуття приналежності та вдячності за отриману підтримку.

Щодо актуальних потреб, керівниця однозначно виділила навчальні проекти. Це пов'язано з двома ключовими факторами: тривале дистанційне навчання в школах, що призвело до відставання у навчальних програмах та проблеми з соціалізацією дітей через безпекові обмеження.

Ця інформація є надзвичайно важливою для розуміння довгострокових наслідків конфлікту та вимушеного переміщення для освіти та соціального розвитку дітей. Вона також вказує на потенційний напрямок для розвитку програм фонду, зокрема, на необхідність посилення освітньої компоненти та створення безпечних можливостей для соціалізації дітей.

Загалом, неформальна бесіда з керівницею дитячого відділу надала цінний контекст для розуміння діяльності БО "БФ "Карітас Запоріжжя" та еволюції потреб сімей ВПО. Ця інформація доповнює кількісні дані, отримані з анкетування, та дозволяє сформувати більш повну картину ситуації. Вона також вказує на потенційні напрямки для подальших досліджень, зокрема, на

необхідність вивчення довгострокових освітніх та соціальних наслідків вимушеного переміщення для дітей.

Отже, аналіз емпіричного дослідження показав, що діяльність БО «БФ «Карітас Запоріжжя» має високу ефективність у задоволенні ключових потреб дітей ВПО та їхніх сімей, зокрема у сферах психологічної підтримки, соціальної адаптації та освітнього розвитку, що підтверджується позитивними відгуками як батьків, так і дітей, а також спостереженнями керівництва фонду. Водночас, дослідження виявило потребу в розширенні можливостей для неформальної освіти, організації змістовного дозвілля та посилення роботи з батьками, що вказує на необхідність подальшого розвитку та адаптації програм фонду до змінних потреб бенефіціарів, особливо в контексті довгострокових наслідків вимушеного переміщення для освіти та соціального розвитку дітей.

3.3. Рекомендації щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО

Емпіричне дослідження діяльності Фонду «Карітас Запоріжжя» щодо надання послуг дітям внутрішньо переміщених осіб (ВПО) виявило як значні досягнення, так і потенційні напрямки для покращення, оскільки інформація, отримана під час неформальної розмови з керівництвом фонду, дозволила комплексно зрозуміти поточної ситуації та визначення ключових аспектів, які потребують оптимізації.

Мета цього підрозділу – сформулювати конкретні, практично орієнтовані рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності благодійних фондів у наданні допомоги ВПО. Ці рекомендації стосуватимуться різних аспектів роботи, від розширення освітніх програм до вдосконалення комунікаційних стратегій, і будуть спрямовані не лише на покращення якості послуг, а й на сприяння довгостроковій адаптації та інтеграції ВПО у нові громади.

Аналіз результатів дослідження підкреслює важливість подальшого розвитку освітньої підтримки ВПО. Незважаючи на те, що багато благодійних фондів вже реалізують різноманітні освітні ініціативи, існує потреба в їх подальшій адаптації та розширенні залежно від мінливих умов та потреб бенефіціарів.

У контексті підтримки шкільної освіти рекомендується посилити існуючі програми додаткових занять з основних предметів, збільшити їх частоту та обсяг [64]. Особливу увагу слід приділити розширенню можливостей індивідуальних консультацій, зокрема через онлайн-формати, що забезпечить більшу доступність освітньої підтримки. Ще одним важливим напрямком роботи є вдосконалення наявних Інтернет-ресурсів, підвищення їх інтерактивності та адаптація до різних рівнів навчання учнів. Розробка та масштабування менторських програм із залученням більшої кількості волонтерів дозволить охопити більше дітей та забезпечити персоналізований підхід до навчання. У сфері неформальної освіти важливо урізноманітнити тематику вже існуючих гуртків та майстер-класів, враховуючи сучасні тенденції та побажання самих дітей. Збільшення кількості занять, спрямованих на розвиток «м’яких навичок» та вбудовування їх у різноманітні види діяльності сприятиме формуванню важливих життєвих компетенцій. Удосконалення формату «літніх шкіл» у бік більшої інтенсивності та спрямованості на практичне застосування знань може стати ефективним інструментом компенсації можливих затримок у навчанні. Розширення географії та тематики навчальних поїздок, з акцентом на їх зв’язку з навчальним матеріалом та життєвими навичками, збагатить освітній досвід дітей та сприятиме їх кращій адаптації до нового середовища.

Слід підкреслити, що ці рекомендації спрямовані на якісне вдосконалення та кількісне розширення вже існуючих ефективних практик. Особливу увагу слід приділяти індивідуалізації підходу, враховуючи різноманітність потреб дітей ВПО та їхній попередній освітній досвід [28].

Актуальним залишається питання залучення до цих програм місцевих дітей, чого можна досягти шляхом організації спільних проектів. Така інтеграція сприятиме створенню інклюзивного освітнього середовища та зміцненню соціальної єдності в громадах.

Реалізація цих рекомендацій не лише сприятиме академічному розвитку дітей ВПО, а й надасть їм додаткові інструменти для ефективної адаптації та інтеграції в нових умовах [49]. Важливо, щоб ці освітні ініціативи розроблялися та реалізовувалися з урахуванням індивідуальних потреб та інтересів дітей, а також специфіки їх досвіду як внутрішньо переміщених осіб.

Результати проведених досліджень підкреслюють надзвичайно важливе значення психосоціальної підтримки внутрішньо переміщених дітей [65]. Хоча існуючі програми характеризуються високою ефективністю, існує необхідність їх подальшого розвитку та адаптації до мінливих умов і віддалених наслідків вимушеного переселення.

Рекомендується розширити спектр психологічних послуг, зробити їх більш доступними та різноманітними. Це може включати збільшення кількості індивідуальних консультацій, запровадження сеансів групової терапії та розвиток онлайн-платформ для психологічної підтримки. Особливу увагу слід приділити розробці програм, спрямованих на роботу з травмою, стресом і тривогою, які є поширеними проблемами дітей-ВПО.

Важливим аспектом є удосконалення методів арт-терапії та інших творчих підходів до психологічної підтримки [19]. Ці методи довели свою ефективність у роботі з дітьми та можуть бути розширені, щоб включити нові форми творчого самовираження, такі як музична терапія, танцювально-рухова терапія або драматична терапія.

Соціальна адаптація залишається ключовим викликом для дітей ВПО, тому рекомендується посилити програми, спрямовані на розвиток соціальних навичок та побудову дружніх стосунків. Це може включати організацію регулярних соціальних заходів, під час яких діти-ВПО мають можливість спілкуватися з місцевими дітьми в безпечному та сприятливому середовищі.

Створення гуртків за інтересами, спортивних секцій та волонтерських ініціатив може сприяти природній інтеграції дітей-переселенців у місцеві громади.

Важливо також звернути увагу на розвиток резильєнтності та життєстійкості дітей ВПО. Програми, спрямовані на формування позитивного мислення, навичок подолання стресу та самоорганізації, можуть допомогти дітям краще справлятися з викликами та адаптуватися до нових умов життя [64].

Особливу увагу слід приділити підтримці підлітків ВПО, які стикаються з специфічними викликами, пов'язаними з формуванням ідентичності та плануванням майбутнього в умовах невизначеності. Розробка програм професійної орієнтації, менторства та лідерських тренінгів може допомогти підліткам знайти свій шлях та розкрити свій потенціал.

Нарешті, важливо забезпечити постійний моніторинг психоемоційного стану дітей ВПО та гнучко адаптувати програми підтримки відповідно до виявлених потреб. Це може включати регулярні опитування, індивідуальні співбесіди та залучення фахівців для оцінки ефективності психосоціальних інтервенцій.

Реалізація цих рекомендацій дозволить створити комплексну систему психосоціальної підтримки, яка враховує різноманітні потреби дітей ВПО та сприяє їхньому всебічному розвитку та успішній інтеграції в нових громадах. Важливо, щоб ця підтримка надавалася на довгостроковій основі, визнаючи, що процес адаптації та відновлення може тривати протягом значного періоду часу.

Аналіз результатів дослідження виявив необхідність посилення роботи з батьками дітей ВПО, визнаючи їх ключову роль у процесі адаптації та інтеграції дітей. Рекомендується розробити комплексний підхід до залучення батьків, який враховує їхні потреби, можливості та обмеження.

Першочерговим завданням є створення більш гнучких форм участі батьків у програмах фонду. Це може включати організацію заходів у різний

час доби, включаючи вечірні години та вихідні дні, щоб батьки, які працюють, мали можливість брати участь. Впровадження онлайн-форматів для деяких видів активностей також може значно підвищити доступність програм для батьків.

Важливо розширити спектр освітніх програм для батьків, зосереджуючись на темах, які є особливо актуальними в контексті вимушеного переміщення. Це можуть бути семінари з питань подолання стресу, управління сімейними конфліктами, підтримки дітей у складних життєвих обставинах, а також практичні воркшопи з правових та соціальних аспектів життя ВПО. Такі програми не лише надають батькам корисні знання та навички, але й створюють простір для обміну досвідом та взаємної підтримки.

Рекомендується також розвивати програми, які заохочують спільну участь батьків і дітей. Це можуть бути сімейні майстер-класи, спортивні заходи, культурні події або волонтерські ініціативи. Такі активності не лише сприяють зміцненню сімейних зв'язків, але й допомагають батькам краще розуміти потреби своїх дітей та підтримувати їх у процесі адаптації.

Створення груп підтримки для батьків може стати ефективним інструментом для обміну досвідом, взаємодопомоги та емоційної підтримки. Такі групи можуть проводитися як у форматі регулярних зустрічей, так і через онлайн-платформи, забезпечуючи постійний доступ до підтримки спільноти.

Важливим аспектом є розробка програм, спрямованих на підвищення компетенцій батьків. Це може включати навчання позитивному батьківству, управлінню поведінкою дітей, розвитку емоційного інтелекту та ефективного спілкування в сім’ї.

Також рекомендовано створити систему індивідуальних консультацій для батьків, у рамках якої вони могли б отримати персональну підтримку та консультації щодо конкретних проблем, з якими стикається їх сім’я.

Нарешті, важливо регулярно надавати відгуки батьків про програми та послуги фонду. Цього можна досягти шляхом анкетування, фокус-груп або

індивідуальних інтерв’ю. Такий підхід дозволить постійно коригувати та вдосконалювати програми відповідно до реальних потреб сімей переселенців.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме створенню більш комплексної та ефективної системи підтримки сімей переселенців, в якій батьки будуть активними партнерами в процесі адаптації та інтеграції своїх дітей. Це, у свою чергу, матиме позитивний вплив на загальний добробут та стійкість внутрішньо переміщених сімей у нових громадах.

Аналіз результатів дослідження виявив необхідність удосконалення організації вільного часу дітей-переселенців та оптимізації комунікаційної стратегії фонду. Ці два аспекти тісно пов’язані, оскільки ефективне спілкування є ключовим чинником залучення дітей та їхніх сімей до різних форм проведення вільного часу.

У контексті організації вільного часу рекомендується розширювати спектр пропонованих занять, враховуючи різноманітні інтереси та вікові особливості дітей-переселенців [25]. Це може бути створення нових творчих гуртків, спортивних секцій, наукових гуртків та інших форм змістовного дозвілля. Особливу увагу слід приділити розробці програм, які сприяють розвитку навичок м’якого спілкування, таких як командна робота, лідерство та критичне мислення. Також важливо забезпечити баланс між організованими заходами та вільним часом для неформального спілкування та відпочинку.

Організація циклічних культурних заходів, таких як подорожі, відвідування музеїв, театрів, концертів, може сприяти розширенню кругозору дітей та кращій інтеграції їх у культурне середовище нового місця проживання. При цьому важливо залучати до цих заходів не лише дітей внутрішньо переміщених осіб, а й місцевих дітей, створюючи можливості для природної соціалізації та створення дружніх стосунків.

З точки зору комунікаційної стратегії, рекомендується оптимізувати присутність фонду в Інтернеті. Це і вдосконалення сайту, і активне використання соціальних мереж, і створення зручних мобільних додатків. Ці платформи мають надавати актуальну інформацію про програми та заходи, а

також бути інтерактивним простором для спілкування та обміну досвідом між бенефіціарами.

Важливо розробити персоналізовану систему спілкування, яка враховує індивідуальні інтереси та потреби кожної дитини та сім'ї. Це може включати надсилання адресних повідомлень про відповідні заходи, створення особистих облікових записів на веб-сайті фонду, де діти та батьки можуть відстежувати свою участь у програмах і планувати майбутні заходи.

Також рекомендується розробити стратегію «сарафанного радіо», заохочуючи активних учасників програми ділитися своїм позитивним досвідом з іншими родинами ВПО. Це можна реалізувати за допомогою програм «амбасадорів» або реферальної системи, де надаються певні бонуси чи привілеї для залучення нових учасників.

Важливим аспектом є забезпечення прозорості та доступності інформації про діяльність фонду. Регулярні звіти про діяльність, історії успіху учасників програми, відгуки батьків і дітей мають бути легкодоступними для всіх зацікавлених сторін. Це не тільки підвищить довіру до організації, але й мотивуватиме інших приєднуватися до програм.

Нарешті, рекомендується проводити регулярні опитування та фокус-групи для отримання зворотного зв'язку щодо якості спілкування та організації відпочинку. Це дозволить постійно вдосконалювати ці аспекти роботи фонду, адаптуючи їх до мінливих потреб і очікувань бенефіціарів.

Реалізація цих рекомендацій допоможе створити більш привабливе, інклюзивне та ефективне середовище для внутрішньо переміщених дітей, сприяючи їх успішній адаптації та розвитку. Водночас удосконалена комунікаційна стратегія забезпечить більш широке залучення сімей внутрішньо переміщених осіб до програм фонду та підвищить загальну ефективність його діяльності.

Таким чином, для оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги внутрішньо переміщеним дітям доречними є наступні рекомендації: посилення освітнього супроводу шляхом розширення додаткових занять та

інтернет-ресурсів; розвиток психосоціальної підтримки, включаючи арт-терапію та програми соціальної адаптації; більш активне залучення батьків через гнучкі форми участі та освітні програми; покращення організації вільного часу з акцентом на розвиток soft skills; оптимізація комунікаційної стратегії для кращого інформування та залучення бенефіціарів.

На основі проведеного емпіричного дослідження можна зробити наступні загальні висновки щодо третьої частини:

Емпіричне дослідження діяльності БФ «Карітас Запоріжжя» проводилося за комплексною методологією за участю різних категорій учасників: дітей внутрішньо переміщених осіб, їхніх батьків та представників благодійного фонду. Завдяки такому багатовекторному підходу вдалося всебічно зрозуміти ефективність наданих послуг та визначити потенційні напрямки діяльності 17 респондентів, серед яких 9 дітей ВПО як основних бенефіціарів послуг, 7 батьків та завідувач відділу у справах дітей, що забезпечило репрезентативність та актуальність отриманих результатів.

Аналіз результатів емпіричного дослідження засвідчив високу ефективність благодійного фонду в основних напрямках діяльності: психологічний супровід, соціальна адаптація та освітній розвиток дітей-переселенців. Позитивні відгуки батьків і дітей, підкріплені спостереженнями керівництва фонду, підтверджують, що послуги, що надаються, відповідають потребам цільової групи. Водночас дослідження виявило необхідність розширення можливостей неформальної освіти, урізноманітнення способів проведення вільного часу та посилення роботи з батьками, що свідчить про необхідність подальшої адаптації програм фонду до динамічних потреб бенефіціарів.

На основі проведеного дослідження розроблено комплекс науково обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям внутрішньо переміщених осіб. Ключовими напрямками вдосконалення є посилення освітнього супроводу шляхом розширення додаткових занять та використання Інтернет-ресурсів, розвиток

системи психосоціальної підтримки з використанням інноваційних арт-терапевтичних методик, запровадження гнучких форм залучення батьків до освітніх програм та удосконалення організації змістовного вільного часу з акцентом на розвиток соціальних компетенцій. Окрему увагу було приділено необхідності оптимізації комунікаційної стратегії фонду з метою підвищення ефективності інформування та залучення бенефіціарів.

Таким чином, у третьому розділі представлено комплексне емпіричне дослідження діяльності благодійного фонду у сфері надання послуг внутрішньо переміщеним дітям, яке не лише підтверджує високу ефективність існуючих програм, але й вказує на перспективні напрями їх удосконалення. Запропоновані рекомендації мають практичне значення для оптимізації роботи благодійних фондів та можуть бути адаптовані до специфіки діяльності інших організацій, які працюють з дітьми-переселенцями в умовах воєнного стану.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного теоретичного та емпіричного дослідження соціальної роботи з дітьми ВПО в благодійних фондах в умовах воєнного стану можна зробити наступні основні висновки:

1. Вивчення історичного контексту соціальної роботи з дітьми ВПО виявило глибокі трансформації системи соціальної підтримки – від перших форм соціальної допомоги у XVIII столітті до сучасних, комплексних підходів. Особливо важливим є досвід діяльності земства, який заклав основи для розвитку місцевих ініціатив щодо підтримки беззахисних категорій населення. В умовах сучасних викликів, пов’язаних з російською агресією, історичний досвід набуває нового змісту, показуючи важливість поєднання державних механізмів соціального захисту з потенціалом благодійних організацій. Аналіз наукових робіт вітчизняних дослідників дозволив простежити еволюцію форм і методів соціальної роботи, а також виявити історичну схожість із сучасними практиками підтримки дітей ВПО.

2. Результати теоретичного аналізу основних понять дослідження дозволили створити цілісну систему взаємопов’язаних категорій. Під «соціальною роботою» розуміється багатоаспектна професійна діяльність, метою якої є активізація внутрішніх ресурсів особистості та створення сприятливих умов для їх розвитку. Поняття «внутрішньо переміщені діти» включає не лише правовий статус, а й набір специфічних потреб і беззахисності, що є наслідком досвіду вимушеного переміщення. Ключовим суб’єктом надання соціальної допомоги є «благодійні фонди», які мають унікальні можливості гнучкого реагування на потреби цільової групи отримувачів. «Воєнний стан» визначає особливий контекст соціальної роботи, що характеризується підвищеним ризиком і необхідністю адаптації традиційних методів роботи до кризових умов.

3. Методологічну основу дослідження створено на стику різноманітних наукових підходів, що забезпечило його комплексність та системність. Принцип об'єктивності реалізується шляхом використання

перевірених даних та багатьох джерел інформації. Системний підхід дозволив поглянути на соціальну роботу з дітьми-переселенцями як на складну, динамічну систему взаємопов'язаних елементів. Етичний принцип забезпечив відповідність дослідження стандартам професійної етики та захист прав учасників. Поєднання якісних і кількісних методів збору даних збагатило емпіричну базу дослідження.

4. Аналіз нормативно-правової бази виявив комплексний характер регулювання соціальної роботи з дітьми ВПО. Міжнародний рівень представлений Конвенцією ООН про права дитини, Рекомендаціями щодо внутрішнього переміщення та іншими документами, що встановлюють стандарти захисту прав дітей та внутрішньо переміщених осіб. Національне законодавство містить положення щодо забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, охорони дитинства та надання соціальних послуг, які становлять правову основу діяльності суб'єктів соціальної роботи. Особливе значення мають спеціальні положення про благодійну діяльність, які регулюють організаційно-правові аспекти функціонування благодійних фондів.

5. Дослідження змісту та специфіки соціальних послуг для дітей внутрішньо переміщених осіб виявило їх багаторівневий характер. Психологічна підтримка, консультування та кейс-менеджмент надаються на індивідуальному рівні. Груповий рівень включає соціально-педагогічну роботу, організацію вільного часу та виховну діяльність. На рівні громад реалізуються програми соціальної інтеграції та адаптації. Важливим аспектом є налагодження міжвідомчої взаємодії та координація зусиль різних організацій. Специфіка надання послуг в умовах воєнного стану вимагає підвищеної уваги до безпеки, мобільності послуг та використання дистанційних форм роботи. Інноваційним елементом стало впровадження цифрових технологій та інтернет- платформ, що забезпечують доступність послуг.

6. Комплексне дослідження проблем соціальної роботи з дітьми ВПО під час воєнного стану виявило багаторівневу систему проблем. На макрорівні – це недосконаліть механізмів міжвідомчої координації, обмежені ресурси та інфраструктурні проблеми. На мезорівні були помітні труднощі із забезпеченням стабільного фінансування програм, нестача кваліфікованого персоналу та труднощі з охопленням цільової групи одержувачів. Мікрорівень характеризується поглибленням психологічної травми у дітей, розривом сімейних зв'язків і труднощами адаптації в новому середовищі. Особливої уваги потребує проблема вигорання спеціалістів та необхідність розробки ефективних механізмів психологічної підтримки працівників благодійних фондів.

7. Дослідження професійних компетенцій фахівців із соціальної роботи дозволило розробити комплексну модель професійних компетенцій, необхідних для ефективної роботи з дітьми-переселенцями. Ключовими елементами є: глибокі теоретичні знання в галузі психології травми та кризового втручання; практичні навички оцінки потреб, консультування та роботи в групі; розуміння культурних особливостей та регіональної специфіки; здатність працювати в умовах невизначеності та обмежених ресурсів. Емоційні компетенції, включаючи здатність до саморегуляції та протидії вигоранню, мають особливе значення. Встановлено, що ефективність роботи значною мірою залежить від постійного підвищення кваліфікації та регулярної участі в супервізії.

8. В основу організації емпіричного дослідження діяльності благодійних фондів м. Запоріжжя покладено методологію, яка поєднала кількісні та якісні методи збору даних. Розроблено набір інструментів, адаптований до специфіки цільової групи та умов воєнного стану. Особливу увагу приділено етичним аспектам дослідження, зокрема інформованій згоді та захисту персональних даних. Використання кількох джерел інформації (дітей внутрішньо переміщених осіб, батьків, спеціалістів фонду) дозволило провести тріангуляцію даних та підвищити достовірність результатів.

9. Аналіз результатів емпіричного дослідження виявив хорошу взаємодію між благодійними фондами та бенефіціарами. Виявлено високий рівень задоволеності послугами (87% респондентів), а найбільш ефективним визнали психологічну підтримку. Показано прямий зв'язок між регулярністю користування послугами та показниками соціальної адаптації дітей. Визначено необхідність розширення програм неформальної освіти та посилення співпраці з батьками.

10. На основі комплексного аналізу розроблено модель оптимізації діяльності благодійних фондів у сфері допомоги дітям ВПО. Модель включає чотири взаємопов’язані компоненти: організаційний (удосконалення структури управління та координації), методологічний (розробка нових форм і методів роботи), ресурсний (диверсифікація джерел фінансування та розвиток партнерства) та технологічний (впровадження цифрових інструментів). Особливу увагу приділено питанням сталого розвитку та масштабування ефективних практик. Розроблені рекомендації враховують як актуальні потреби цільової групи, так і перспективи довгострокового розвитку системи соціальної підтримки дітей-переселенців в Україні.

Гіпотеза дослідження повністю підтвердилася. Результати емпіричного дослідження та теоретичного аналізу показали, що комплексний підхід у соціальній роботі з дітьми ВПО, який включає комплексний супровід та індивідуальний підхід, дійсно значно покращує їхнє соціально-психологічне благополуччя. Підтвердженням цього є позитивні відгуки бенефіціарів, успішні результати адаптації дітей та ефективність роботи всього благодійного фонду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналіз Стратегії інтеграції ВПО та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року. *БФ «Право на захист»*. 2022 URL: https://r2p.org.ua/page/strategiya-integracziyi-vpo-analiz (дата звернення: 10.05.2024).

2. Бєлоусов В. Соціальна робота як особлива гарантія соціальної безпеки держави. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/01/73-1.pdf (дата звернення: 12.04.2024).

3. Бойко М. Глобальне визначення соціальної роботи та український контекст. *Електронний архів Національного університету "КиєвоМогилянська академія"*. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/01d1c61c-db73-46d0-b967- bb68fb5701da/content (дата звернення: 12.04.2024).

4. Бойчук Ю. Д., Казачінер О. С. Лялькотерапія в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *Педагогіка та психологія*. 2019. № 61. С. 10–18. URL: https://doi.org/10.34142/2312-2471.2019.61.02 (дата звернення: 10.05.2024).

5. Бондарчук Ю. П., Єщенко М. Г., Бондарчук С. В. Реалізація прав дітей внутрішньо переміщених осіб на прикладі Новоукраїнської територіальної громади Кіровоградської області. *Право та публічне управління.* 2023. №2. С. 168–174. URL: https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.24 (дата звернення: 29.04.2024).

6. Букач М., Попова Т., Клименюк Н. Основи наукових досліджень у соціальній роботі. *Видання ЧДУ імені Петра Могили*. URL: https://lib.chmnu.edu.ua/index.php?m=2&b=327 (дата звернення: 10.05.2024).

7. Грекул-Ковалик Т. А. Порушення прав дітей в умовах війни в Україні. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*. 2023. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-8 (дата звернення: 29.04.2024).

8. Десять тисяч українців з тимчасово окупованих територій та зон активних бойових дій отримають додаткові виплати завдяки співпраці Мінсоцполітики та неурядової організації "ACTED". *Міністерство соціальної*

політики України. URL: https://www.msp.gov.ua/news/22111.html (дата звернення: 10.05.2024).

9. Джавадян О. Роль соціальної реклами в соціальній роботі. *Теоретичні та емпіричні наукові дослідження: концепція та тенденції*. 2021. URL: https://doi.org/10.36074/logos28.05.2021.v1.16 (дата звернення: 10.05.2024)

10. Журавко Т. В. Робота психолога з тривожними дітьми. *Педагогіка, психологія та методика викладання: міжнародний досвід*. 2021. URL: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-2 (дата звернення: 10.05.2024).

11. Іванченко О. Традиції та новаторство земських практик у соціальній роботі в Україні: дис. дра філософії в галузі соціології: 231. Запоріжжя, 2021. 246 с.URL: http://phd.znu.edu.ua/page/PhD/ ivanchenko/Disirtacia_IVANCHENKO_O_O.pdf (дата звернення: 03.09.2024).

12. Історія ЮНІСЕФ. *ЮНІСЕФ.* URL: https://www.unicef.org/ ukraine/history (дата звернення: 29.04.2024).

13. Керівні принципи внутрішнього переміщення. *Офіційний веб- сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR).*2004 URL: https://www.unhcr.org/protection/idps/43ce1cff2/guiding principlesinternaldisplacement.html (дата звернення: 09.05.2024).

14. Коваленко Н. Жертви Чорнобиля і медичні наслідки радіації. *Радіо Свобода*.2016 URL: https://www.radiosvoboda.org/a/27677731.html (дата звернення: 29.04.2024).

15. Коваль Г., Малиновська Н. Ігрова терапія як метод соціальної роботи з дітьми. *Гуманітарні студії*. 2023. № 6. С. 8–13. URL: https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.6.2 (дата звернення: 10.05.2024).

16. Костіна В. В. Ресурсне забезпечення соціальної роботи. *Наукові дослідження та інновації*.2020.URL: https://doi.org/ 10.26697/sri.krpoch/kostina.v.v.1.2020 (дата звернення: 26.11.2024).

17. Кравченко О., Хомечко Г. Громадські та благодійні організації: розвиток і діяльність у правовому полі. *Екологія Право Людина*. URL:

https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/Gromadski-ta-blagodijni-organizatsiyi.pdf (дата звернення: 12.04.2024).

18. Кривоконь Н. І. Стандарти та регламенти супервізії в соціальній роботі. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2019. № 2 (14). С. 52–59. URL: https://doi.org/10.25140/2412-1185-2019-2(14)-52-59 (дата звернення: 10.05.2024).

19. Кулікова С. Арт-терапія як складова соціокультурної діяльності. *Сучасна освіта в Україні: інтеграція в Європейський освітній простір*. 2023. URL: https://doi.org/10.36550/978-617-8245-57-3-21 (дата звернення: 10.05.2024).

20. Купенко О. Соціальна робота: від теорії до практики. *Репозитарій СумДУ*. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79799/3/Kupenko_sotsialna_robota.pdf (дата звернення: 12.04.2024).

21. Лях Т., Спіріна Т., Рогожинська В. Принципи міждисциплінарної взаємодії у соціальній роботі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 3, № 27. С. 224–228. URL: https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203727 (дата звернення: 10.05.2024).

22. Майстренко О., Андрійченко Ж., Близнюк Т. Етика комунікації працівників у соціальних мережах та її вплив на імідж компанії. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: https://doi.org/10.32782/2524- 0072/2022-38-20 (дата звернення: 26.11.2024).

23. Малюга Л. Ю. Правове забезпечення захисту прав та інтересів дітей під час війни в Україні. *Закарпатські правові читання.* 2023. URL: https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-92 (дата звернення: 29.04.2024).

24. Мельник Л. та ін. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : *посіб. для практиків соц. сфери* / ред. Л. Волинець. Київ : Видавничий дім «Калита», 2014. 72 с.

25. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям внутрішньо переміщених осіб.

Психологічна служба. 2023 URL: https://psyholog.school15.org.ua/metodychni-rekomendacziyi-shhodo-organizacziyi-ta-nadannya-psyhologichnoyi-dopomogy-dityam-ta-simyam-vnutrishno-peremishhenyh-osib/ (дата звернення: 10.05.2024)

26. Миколюк С. Професійне вигорання соціальних працівників в умовах війни. *Гуманітарні студії*. 2023. № 6. С. 31–36. URL: https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.5 (дата звернення: 26.11.2024).

27. Мінреінтеграції: Майже 800 тисяч ВПО планують залишитися у громадах, що їх прийняли. *Урядовий портал*. 2023 URL: https://www.kmu.gov.ua/news/minreintehratsii-maizhe-800-tysiach-vpo-planuiut-zalyshytysia-u-hromadakh-shcho-ikh-pryinialy (дата звернення: 29.04.2024).

28. Назаревич В. Подолання остракізації дітей внутрішньо переміщених осіб в умовах їх адаптації до нового освітнього простору. *Психологія: реальність і перспективи*. 2021. № 19. С. 49–59. URL: https://doi.org/10.35619/praprv.v1i19.317 (дата звернення: 29.04.2024).

29. Невинна В. Благодійні фонди та проєкти допомоги дітям. *Волонтерська Платформа*. 2023 URL https://platforma.volunteer.country/posts /blahodiini-fondy-ta-proiekty-dopomohy-ditiam (дата звернення: 29.04.2024).

30. Остролуцька Л. Соціальна робота з дітьми та молоддю з інвалідністю в Україні: міфи та реальність. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Соціальна робота. 2017. Вип. 2, № 2. С. 16–19. URL: https://doi.org/10.17721/2616-7786.2017/2-2/4 (дата звернення: 10.05.2024).

31. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755 VI : станом на 1 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show /2755-17#Text (дата звернення: 10.05.2024).

32. Політологія : навч. енциклопед. слов.-довід. / В. М. Денисенко та ін. ; ред. Н. М. Хома. Львів : Новий Світ-2000, 2014. 779 с.

33. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI : станом на 23 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text (дата звернення: 10.05.2024).

34. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України

від 24.02.2022 № 64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text (дата звернення: 13.04.2024).

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми : Закон України від 26.01.2016 № 936VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/936-19#Text (дата звернення: 13.04.2024).

36. Про внесення змін до Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1270. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1270-2020-п#Text (дата звернення: 10.05.2024).

37. Про внесення змін до Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 № 486. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2024-п#Text (дата звернення: 10.05.2024).

38. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI : станом на 27 лип. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text (дата звернення: 10.05.2024).

39. Проєкти ЮНІСЕФ для підтримки дітей і батьків. *ЮНІСЕФ*. 2023 URL: https://www.unicef.org/ukraine/current-projects-parenting (дата звернення: 10.05.2024).

40. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 №1706VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text (дата звернення: 12.04.2024).

41. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text (дата звернення: 10.05.2024).

42. Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 440 : станом на 19 груд. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-п#Text (дата звернення: 10.05.2024).

43. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297VI: станом на 27 квіт. 2024 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text (дата звернення: 10.05.2024).

44. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509 : станом на 24 листоп. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text (дата звернення: 10.05.2024).

45. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text (дата звернення: 13.04.2024).

46. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 13.04.2024).

47 Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922- VIII : станом на 19 квіт. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text (дата звернення: 10.05.2024).

48. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII : станом на 31 груд. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text (дата звернення: 10.05.2024).

49. Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.10.2021 № 1364-р : станом на 7 квіт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2021-р#Text (дата звернення:

10.05.2024).

50. Проценко О. О. Внутрішньо переміщені особи як категорія теоретизування та соціальної практики. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2018. Т. 21, № 4. С. 47–55. URL: https://doi.org/10.15421/171856 (дата звернення: 10.05.2024).

51. Ревть А., Гук О. Арт-терапія у соціально-реабілітаційній роботі з дітьми з особливими потребами. *Молодь і ринок*. 2019. № 7 (174). URL: https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176108 (дата звернення: 10.05.2024).

52. Ресурси щодо психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. *МОМ Україна.* URL: https://ukraine.iom.int/uk/resursy-shchodo-psykhichnoho-zdorovya-ta-psykhosotsialnoyi-pidtrymky (дата звернення: 10.05.2024).

53. Рідкодубська Г. А. Професійне вигорання соціальних працівників. Вісник Запорізького національного університету. *Педагогічні науки.* 2020. № 1. С. 266–271. URL: https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-42 (дата звернення: 26.11.2024).

54. Семигіна Т. В. Критична парадигма досліджень у сучасній соціальній роботі. *Наукові дискусії з питань філософії, соціології, політології та історії в умовах глобалізації та цифровізації*. 2021. URL: https://doi.org/10.30525/978-9934-26-181-7-25 (дата звернення: 10.05.2024).

55. Семигіна Т. В. Міжнародна соціальна робота: глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України.* 2015. № 1/2 (72). С. 6–11.

56. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : *Академія праці, соціальних відносин і туризму*. 2020. 273 с. URL: https://doi.org/https://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/ModernSW.pdf (дата звернення: 12.04.2024).

57. Сільвестрова О. Ю., Майборода О. Л., Жук О. М. Глобальні ризики як виклики сучасній соціальній роботі. *Економічні науки*. 2021. № 18 (71). С. 158–168. URL: https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-

18 (дата звернення: 10.05.2024).

58. Соціальна робота, її мета і завдання. *Школа соціальної роботи імені професора Володимира Полтавця*. URL: https://ssw.ukma.edu.ua/node/6 (дата звернення: 12.04.2024).

59. Соціально-реабілітаційний центр – Дитяче містечко "Затишок". *Затишок*. URL: https://zatyshok.org/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwi_exBhA8EiwA_kU1MqGDn4JpDSVQrP93ErgOFzZbIAUOsg7doU1h8D2Awa6_ZFZr5IyMDxoCvQsQAvD_BwE (дата звернення: 10.05.2024).

60. Статистика ВПО. *Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, портал статистичних даних Power BI*. 2024 URL: https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNDk1ZGY1YjktNTY3NC00ZjE2LThmMWEtMTE4NjRkYzEzNjY0IiwidCI6IjhhZGRkYTA5LTdjMjQtNGRiYi05ZjdmLTIyYTgwZTUyM2NlOSIsImMiOjl9 (дата звернення: 29. 04.2024).

61. Статус ВПО в Україні: що це таке? *Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.* 2022 URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/status-vpo-v-ukrayini-shcho-ce-take (дата звернення: 12.04.2024).

62. Столярик О., Семигіна Т. Сімейноцентричній підхід до підтримки родин, які виховують дітей з ментальними порушеннями. *Репрезентація освітніх досягнень, мас-медіа та роль філології у сучасній системі наук*. 2-ге вид. 2021. URL: https://doi.org/10.36074/rodmmrfssn.ed-2.05 (дата звернення: 29.04.2024).

63. Суліменко О. Соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, в умовах воєнного стану. *Гуманітарні студії*. 2022. № 4. С. 61 68. URL: https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.9 (дата звернення: 10.05.2024).

64. Тертична Т. та ін. Освіта як засіб покращення емоційного стану внутрішньо переміщених українських дітей в умовах війни. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у професійній підготовці фахівців: методика, теорія, досвід, проблеми.* 2023. Т. 69. С. 91–99. URL: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-69-91-99 (дата звернення:

29.04.2024).

65. Фактори психічної травматизації у внутрішньо переміщених осіб: їх структура та динаміка у часі / Н. О. Марута та ін. *Здобутки клінічної і експериментальної медицини.* 2020. № 1. С.120 127. URL: https://doi.org/10.11603/1811-2471.2020.v.i1.11079 (дата звернення: 10.05.2024).

66. Фенич Я. В. Реалізація права на громадянство дітей на тимчасово окупованих територіях. *Сталий розвиток та інституційна спроможність в умовах війни: національний та міжнародно-правовий аспекти*. 2024. URL: https://doi.org/10.36059/978-966- 397-377-7-60 (дата звернення: 29.04.2024).

67. Фомін В. Теорія і практика організації діяльності закладів суспільної опіки дітей та молоді в Україні (кінець XVIII – початок XX століття). URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/2019/04/aref_Fomin.pd f (дата звернення: 03.09.2024).

68. Цирковникова І. Психологічне благополуччя в аспекті психологічної культури особистості внутрішньо переміщених осіб. *Гуманітарні студії.* 2022 . № 6. С. 83–90. URL: https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.6.12 (дата звернення: 10.05.2024).

69. Чепелевська М., Фуштей О. Особливості професійної інтеракції в соціальній роботі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 5, № 27. С. 210–214. URL: https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204528 (дата звернення: 10.05.2024).

70. Чубук Р. Активізація розвитку асертивності у майбутніх соціальних працівників. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. Т. 4, № 29. С. 221–227. URL: https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/29.209678 (дата звернення: 26.11.2024).

71. Шестопалова О. П. Арт-терапія та експресивні психотехніки в роботі центру дитячої творчості та шкільної психологічної служби. *Освітній вимір*. 2022. Т. 29. С. 424–431. URL: https://doi.org/10.31812/educdim.4982 (дата звернення: 10.05.2024).

72. Що ми робимо. *ЮНІСЕФ*. URL: https://www.unicef.org/ ukraine/what-

we-do (дата звернення: 29.04.2024).

73. Charitable fund. *Collins Dictionary*. URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/charitable-fund (date of access: 12.04.2024).

74. Charity Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/charity (date of access: 12.04.2024).

75. Convention on the Rights of the Child : of 20.11.1989. URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child (date of access: 09.05.2024).

76. Definition of CHARITY. *Merriam-Webster Dictionary*. URL: https://www.merriam-webster.com/dictionary/charity (date of access: 12.04.2024).

77. Lost at home: The risks and challenges for internally displaced children and the urgent actions needed to protect them. *UNICEF*. URL: https://data.unicef.org/resources/lost-at-home-risks-faced-by-internally-displaced-children/ (date of access: 13.04.2024).

78. Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. Official website of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR.). 2000. : URL: https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-involvement-children (date of access: 09.05.2024).

79. Resolution adopted by the human rights council on 17 july 2020. *Official website of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)*.2020. : URL: https://undocs.org/A/HRC/RES/44/14 (date of access: 09.05.2024).

80. Routledge handbook of environmental displacement and migration. *Taylor & Francis.* 2018 URL: https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315638843/humanitariancrisesmigrationsusanmartinsanjulaweerasinghe (date of access: 13.04.2024).

81. 2020 global report on internal displacement. Internal Displacement *Monitoring Centre*. 2020 URL: https://www.internal- displacement.org/global-report/grid2020/ (date of access: 13.04.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

Запрошуємо вас взяти участь в анонімному опитуванні в рамках дослідження "Соціальна робота з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах". Ваші відповіді допоможуть нам краще зрозуміти потреби і проблеми дітей ВПО та в подальшому ефективніше їх вирішувати. Будь ласка, оберіть найбільш влучні для вас варіанти відповідей. За потреби ви можете обрати декілька варіантів або додати свій у полі "Інше". Опитування займе близько 10 хвилин.

1. Вкажіть вік, стать дитини, тип сім'ї та пільговий статус дитини (при наявності):

а) Вік дитини:

- 3-6 років
- 7-10 років
- 11-14 років
- 15-17 років

б) Стать дитини:

- Хлопчик
- Дівчинка

в) Тип сім'ї:

- Повна сім'я
- Неповна сім'я (один з батьків)

г) Пільговий статус дитини (при наявності):

- Дитина з інвалідністю
- Дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування
- Дитина з багатодітної сім'ї
- Інший статус: _____

2. Як довго ви є ВПО?

а) менше 6 місяців

б) 6-12 місяців в) більше року г) Інше: _____

3. Як ви дізналися про БО БФ "Карітас" та їхні послуги для дітей з числа ВПО?

а) Від інших ВПО або знайомих б) З реклами та оголошень у ЗМІ в) Від державних соціальних служб або ЦССДМ г) Через соціальні мережі та інтернет д) Інше: _____

4. Як часто ваша дитина відвідує заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?

а) Регулярно, кілька разів на тиждень б) Регулярно, кілька разів на місяць в) Час від часу, залежно від потреби і можливості г) Рідко, лише кілька разів загалом д) Інше: _____

5. Чи берете ви участь в інших програмах підтримки для ВПО, окрім тих, що пропонує БО БФ "Карітас"?

а) Так, в державних програмах соціальної допомоги б) Так, в програмах інших громадських або благодійних організацій в) Ні, тільки в програмах БО БФ "Карітас" г) Інше: _____

6. Які основні проблеми та виклики постали перед вашою дитиною після переїзду?

а) Психологічні (стрес, тривога, страхи) б) Соціальні (адаптація до нового оточення, пошук друзів) в) Освітні (зміна школи, відмінності в програмі) г) Інше: _____

7. Як ви оцінюєте допомогу та підтримку, яку надає БО БФ "Карітас" вашій дитині?

а) Дуже корисна і ефективна б) Скоріше корисна, ніж ні в) Важко сказати г) Не надто ефективна д) Інше: _____

Продовження додатку А

8. Які зміни ви помітили у своїй дитині після отримання допомоги від БО БФ "Карітас"?

а) Покращення емоційного стану, зменшення стресу б) Розширення кола спілкування, нові друзі в) Підвищення навчальної успішності та мотивації г) Розвиток творчих здібностей та навичок д) Інше: _____

9. Чи залучені ви особисто до процесу соціальної адаптації та інтеграції вашої дитини, і якщо так, то яким чином?

а) Так, беру участь у консультаціях та навчанні від БО БФ "Карітас" б) Так, відвідую групові заходи разом з дитиною в) Так, підтримую ініціативи та захоплення дитини г) Ні, не маю такої можливості

д) Інше: _____

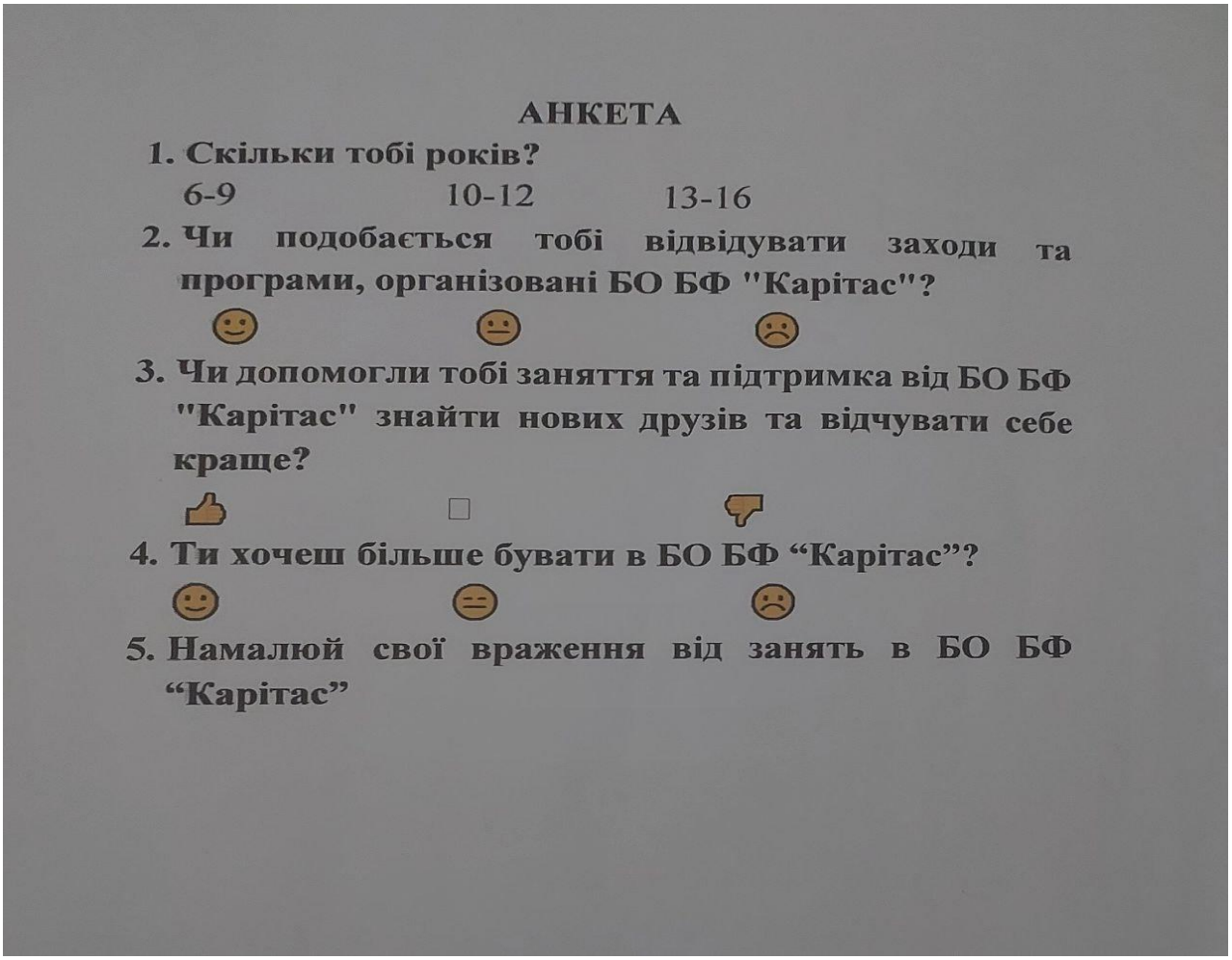
10. Які додаткові послуги або підтримку ви вважаєте необхідними для покращення становища вашої дитини?

а) Розширення психологічної підтримки та консультування б) Більше можливостей для неформальної освіти та розвитку навичок в) Сприяння спілкуванню та обміну досвідом з іншими дітьми ВПО г) Допомога в організації змістовного дозвілля д) Інше:

_____

Щиро дякуємо за вашу участь та цінний внесок у дослідження!

Додаток Б

АНКЕТА

1. **Скільки тобі років?**

   6-9 10-12 13-16

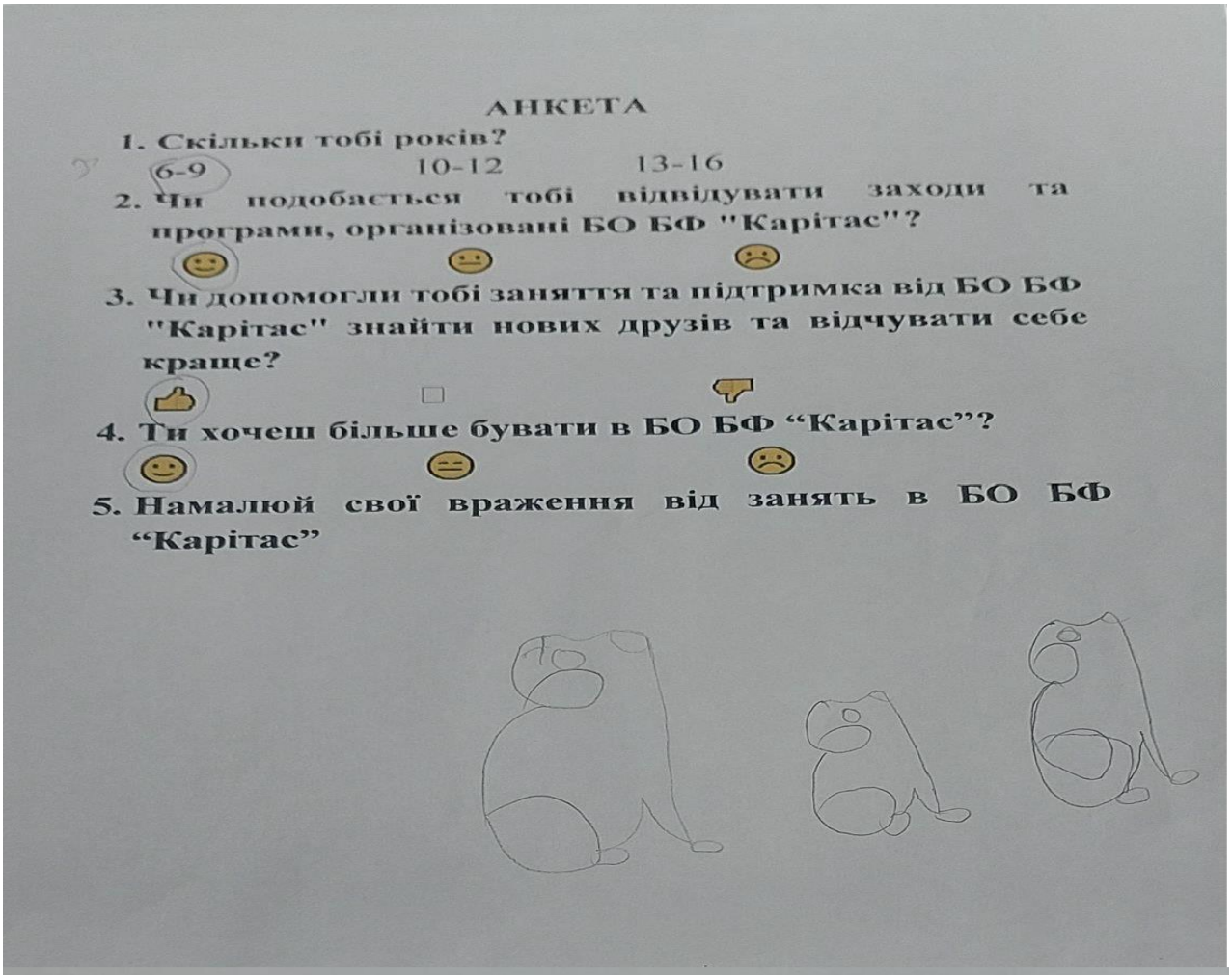
2. **Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?**

3. **Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?**

4. **Ти хочеш більше бувати в БО БФ “Карітас”?**

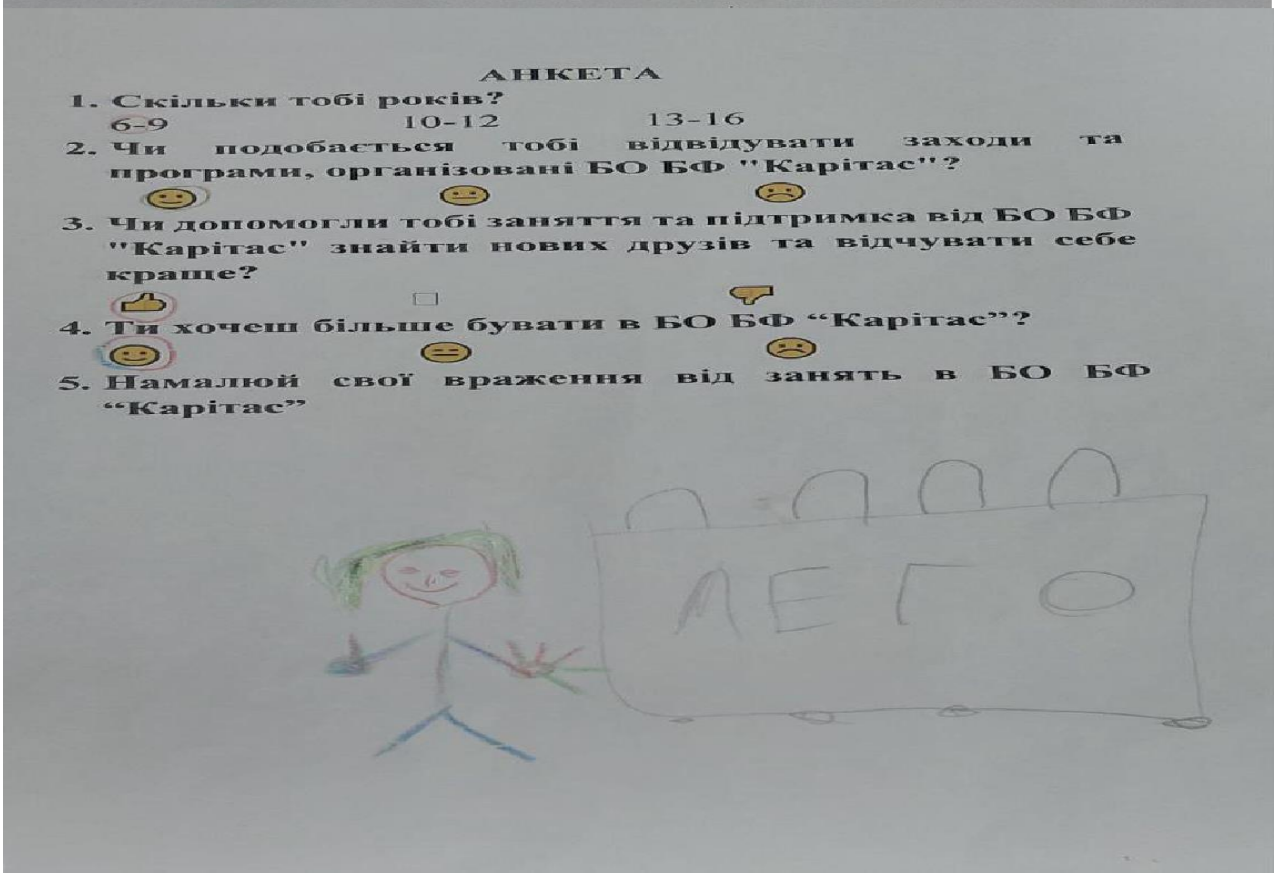
5. **Намалюй свої враження від занять в БО БФ “Карітас”**

Додаток В

АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

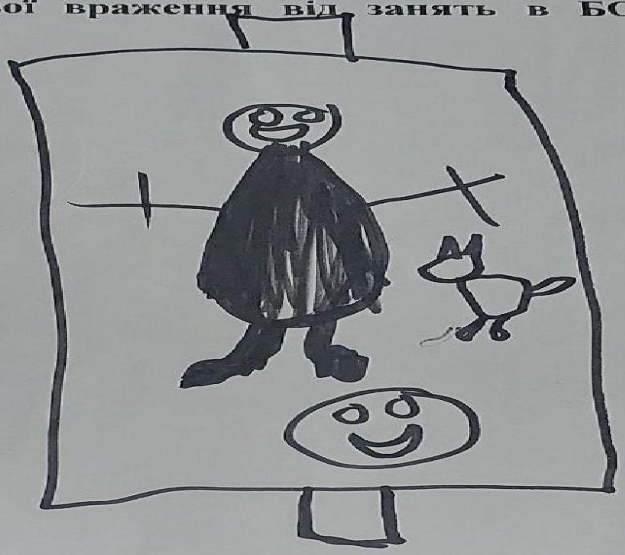
АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

Продовження Додатку В

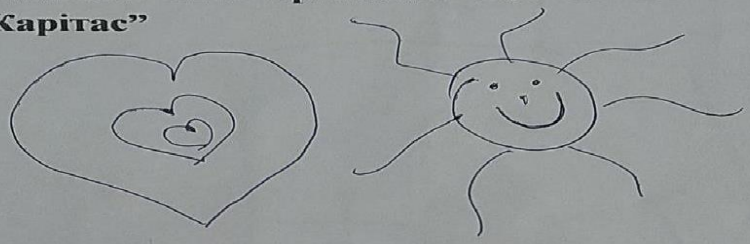
АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

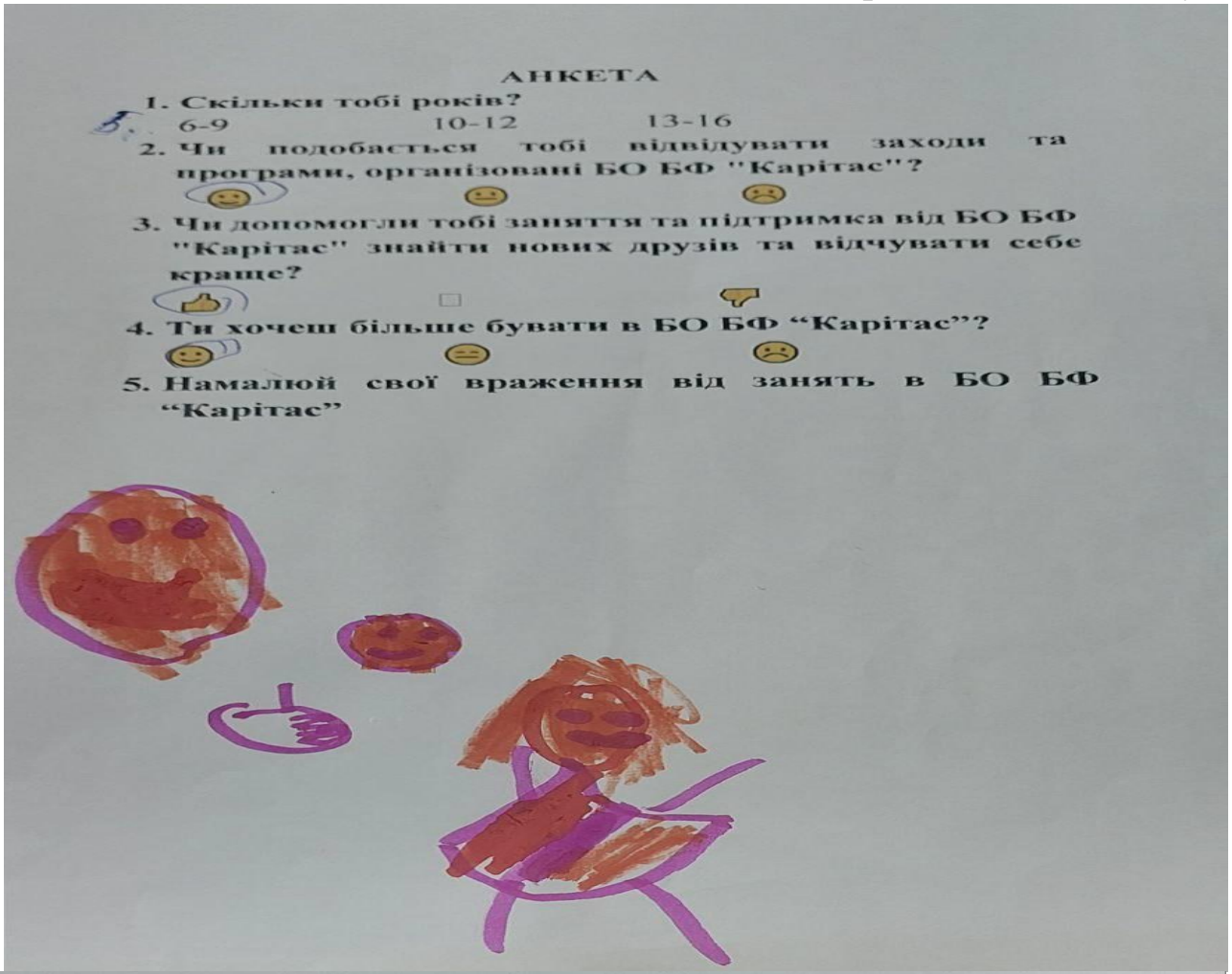

АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

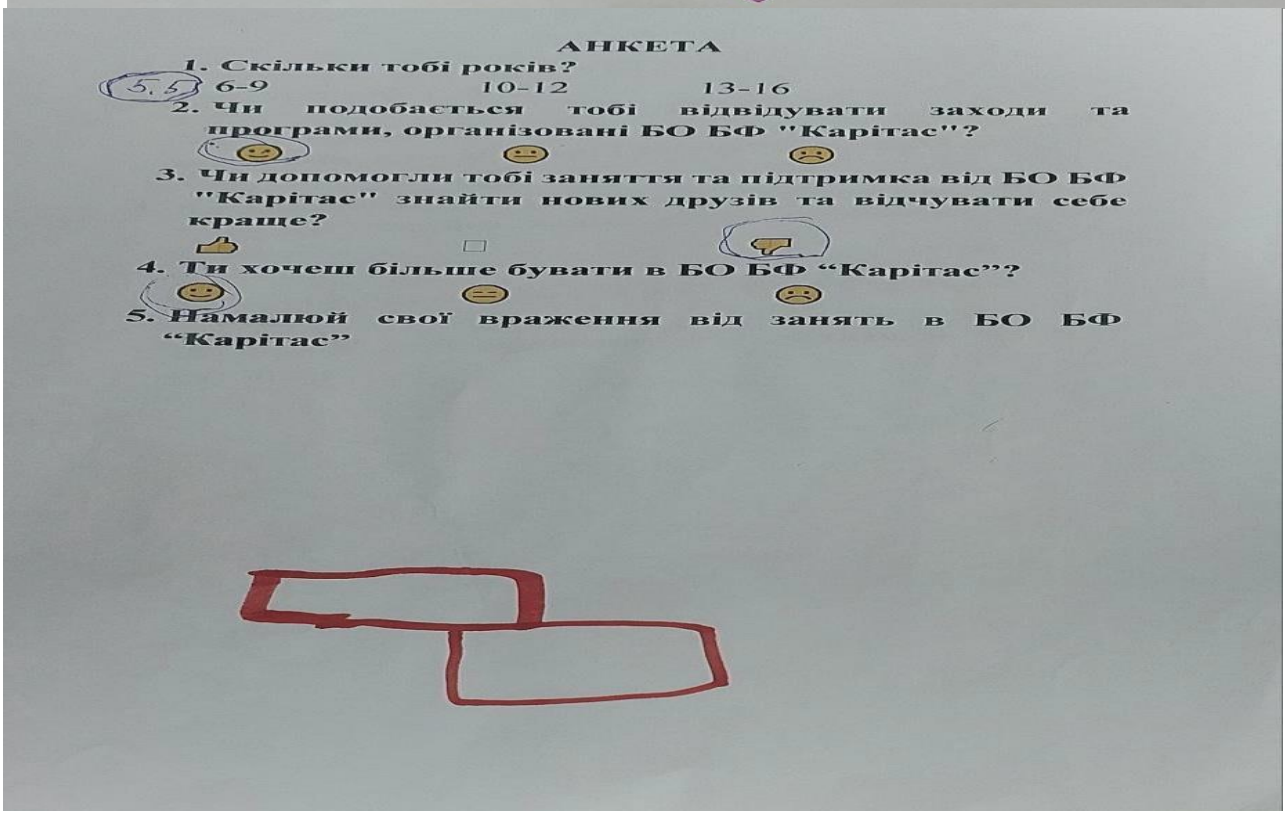

Продовження Додатку В

АНКЕТА

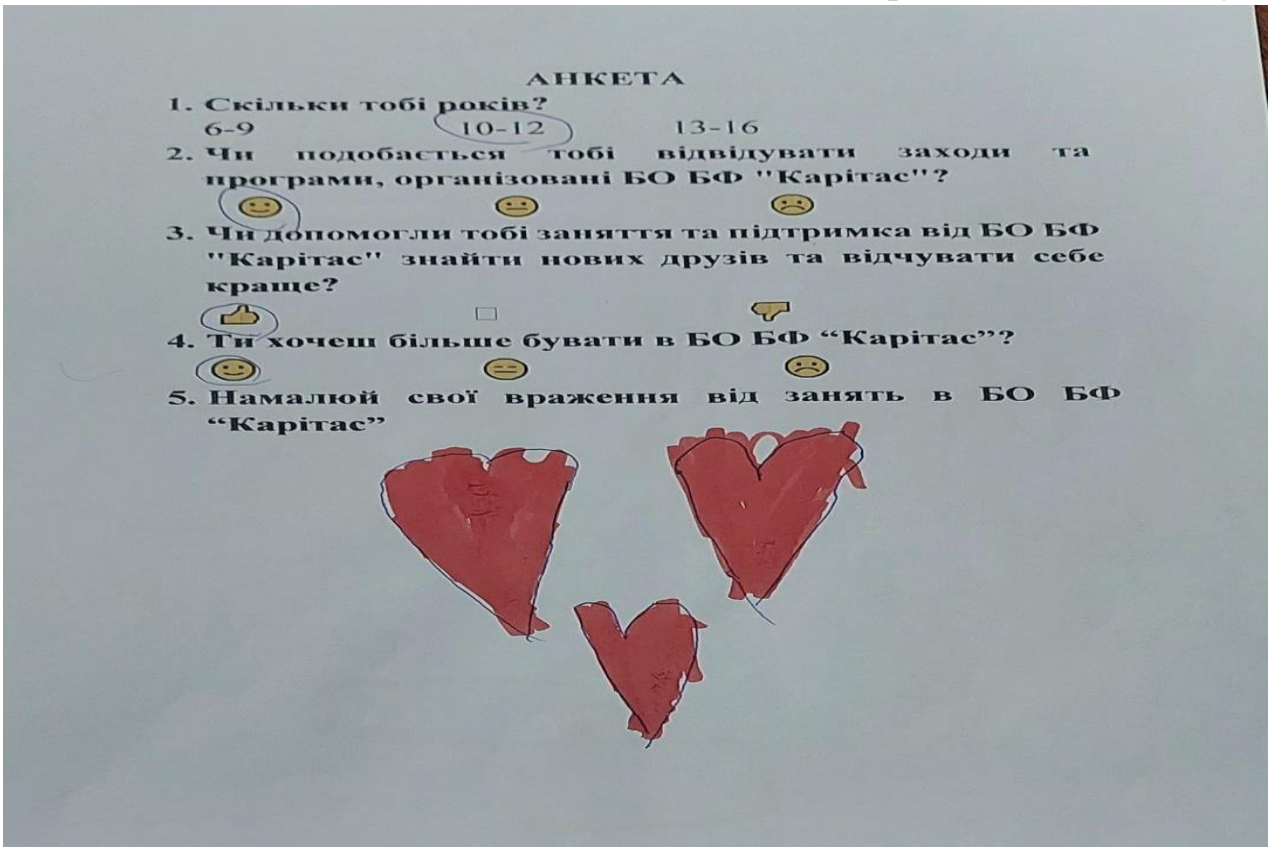
1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

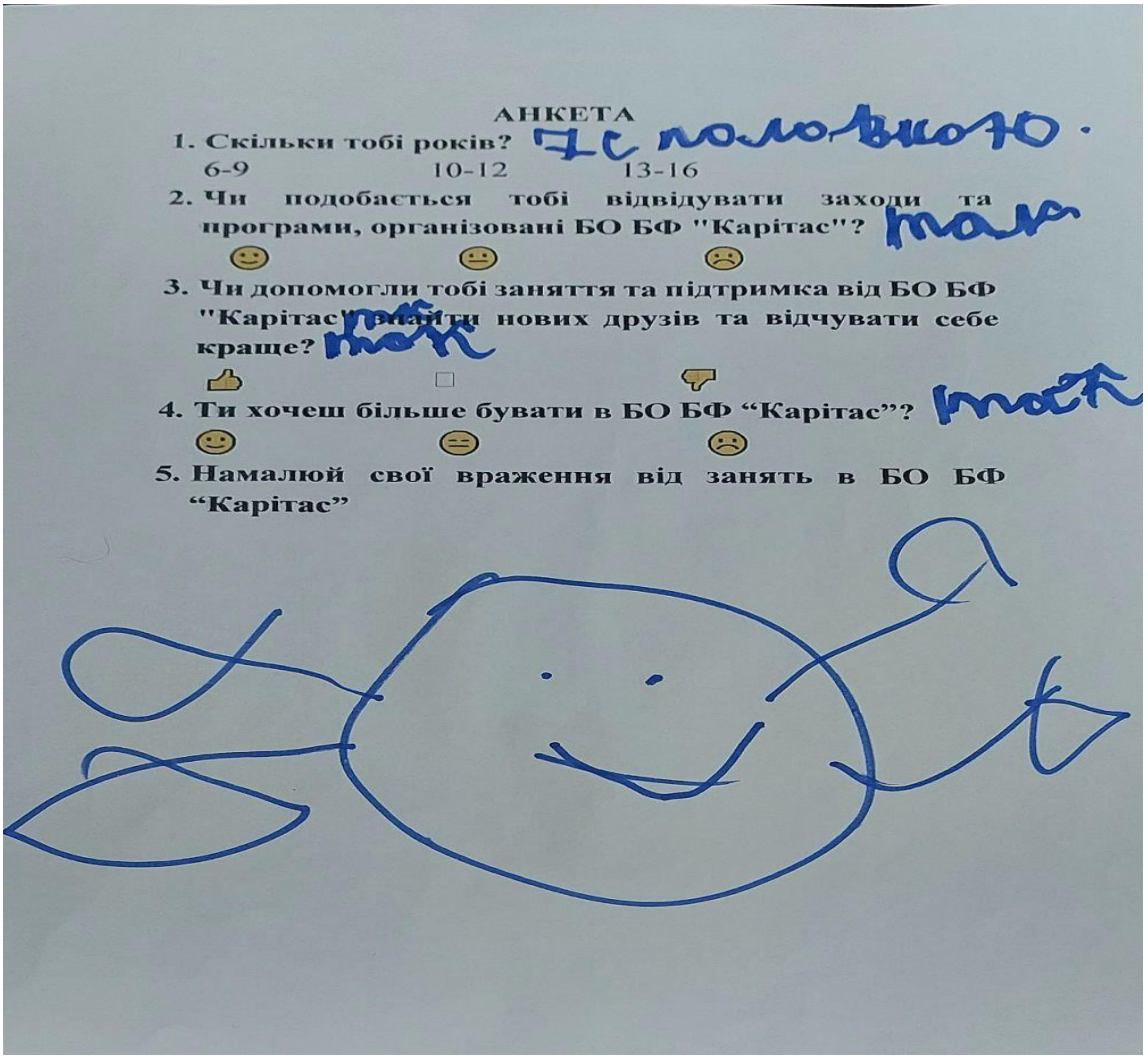
Продовження Додатку В

АНКЕТА

1. Скільки тобі років?
   6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ “Карітас”?
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ “Карітас”

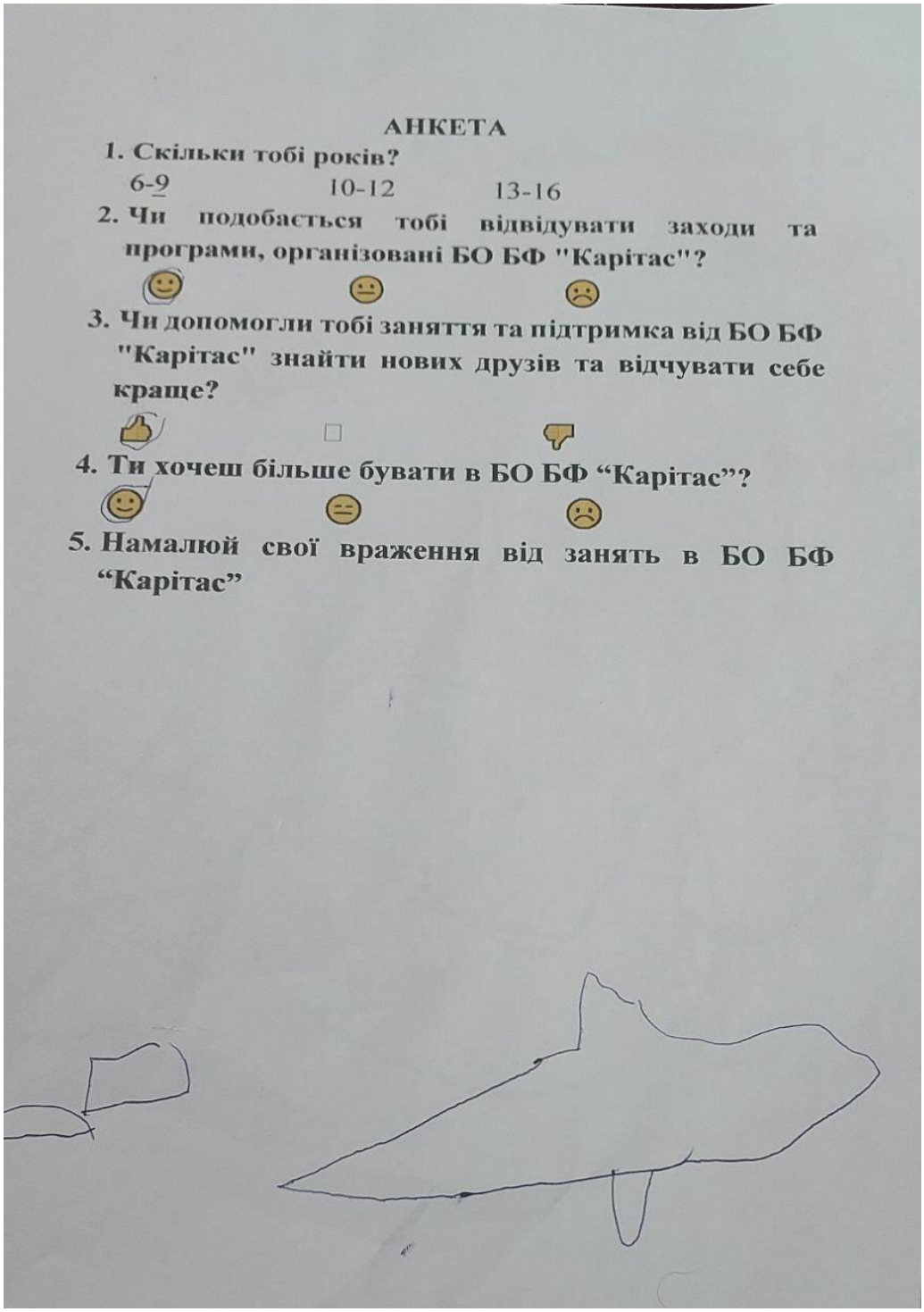
Продовження Додатку В

АНКЕТА

1. Скільки тобі років? 7 с половиной.
   6-9 10-12 13-16
2. Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"? так
3. Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще? так
4. Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"? так
5. Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"

Продовження Додатку В

АНКЕТА

1. **Скільки тобі років?**

   6-9 10-12 13-16

2. **Чи подобається тобі відвідувати заходи та програми, організовані БО БФ "Карітас"?**

3. **Чи допомогли тобі заняття та підтримка від БО БФ "Карітас" знайти нових друзів та відчувати себе краще?**

4. **Ти хочеш більше бувати в БО БФ "Карітас"?**

5. **Намалюй свої враження від занять в БО БФ "Карітас"**

Додаток Ґ

Таблиця 3.1

Результати анкетування батьків

№	Питання	Результати
1	Демографічні характеристики учасників	Вік: 3-6 років: 3 (42.9%); 7-10 років: 3 (42.9%); 11-14 років: 2 (28.6%) ; Стать: 4 дівчинки (57.1%); 3 хлопчики (42.9%) Тип сім'ї: 5 повних (71.4%); 2 неповних (28.6%)
2	Тривалість статусу ВПО	До року: 1 (14.3%); 1-2 роки: 4 (57.1%); Понад 2 роки: 2 (28.6%)
3	Джерело інформації про «БФ «Карітас»	Від інших ВПО/знайомих: 3 (42.9%); Інтернет/соціальні мережі: 3 (42.9%); Комбінація джерел: 1 (14.3%) |
4	Частота відвідування заходів	Кілька разів на тиждень: 2 (28.6%); Кілька разів на місяць: 2 (28.6%); Час від часу: 3 (42.9%)
5	Участь в інших програмах	Так, в інших програмах: 4 (57.1%); Тільки в програмах «БФ «Карітас"» 3 (42.9%)
6	Основні проблеми дітей	Психологічні: 5 (71.4%); Соціальні: 4 (57.1%); Освітні: 2 (28.6%)
7	Оцінка допомоги «БФ «Карітас»	Дуже корисна і ефективна: 7 (100%)
8	Зміни у дітях	Покращення емоційного стану: 5 (71.4%); Розширення кола спілкування: 4 (57.1%); Розвиток творчих здібностей: 2 (28.6%); Підвищення навчальної успішності: 1 (14.3%)
9	Залучення батьків	Відвідування групових заходів: 3 (42.9%); Підтримка ініціатив дитини: 2 (28.6%); Не мають можливості: 2 (28.6%)
10	Додаткові потреби	Психологічна підтримка: 3 (42.9%); Неформальна освіта: 2 (28.6%); Організація дозвілля: 3 (42.9%); Спілкування з іншими дітьми ВПО: 1 (14.3%)

Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Бубнова Ярославна Ігорівна, магістрантка 2 курсу магістратури, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: zolotaahisnica@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Соціальна робота з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб у благодійних фондах» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Бубнова Я.І..

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Бойко Г.В.